

SLOVENSKI VESTNIK

CELOVEC
ČETRTEK
6. OKT.
1994

Letnik XLIX
Štev. 40 (2775)

Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort
Klagenfurt
Verlagspostamt
9020 Klagenfurt
Poštni urad
9020 Celovec
P. b. b.

Nedelja, 9. oktobra 1994

ob 14.30 v Domu glasbe v Celovcu

Carmina burana

Kantata – Carl Orff

■ **Nastopajoči:** MePZ Danica, Šentprimož; MePZ Peca, Globasnica; Mešani in Mladinski zbor ZG/ZRG za Slovence, Celovec; Studio Percussion, Graz; člani orkestra Slovenske filharmonije, Ljubljana. ■ **Solisti:** Norina Radovan, sopran; Marjan Trček, tenor; Jožko Kovačič, bariton. ■ **Klavir:** Andreja Wuzella-Močilnik; Toni Kernjak. ■ **Dirigent:** Stanko Polzer. ■ **Prireditelja:** Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza

Bomba pri založbi Wieser!

Politični teror zastruplja ozračje

Komaj se je malce poleglo ogorčenje nad bombo pred šolo Karla Rennerja, kjer domuje tudi celovška javna dvojezična šola, že je nova vest o pisemski bombi razburila javnost. V torek dopoldne je založba Wieser bila naslovnik pisemske bombe, ki je zaradi imena odpošiljatelja »Regent Andreas Hofer von Tirol BBA Graf Ernst Rüdiger von Starhemberg BBA« zbudila pozornost sodelavcev založbe, ki so pismo zelo previdno delno odprli. Čim so opazili, da gre mogoče za bombo, so obvestili varnostne organe, ki so pismo zasegli. Na priloženem listu so v založbi uspeli razbrati sledeče vrstice: »Wir bedanken uns bei Herrn Wieser für sein heimatsetzendes slowenisches Wirken: Bajuvari-

sche Befreiungsaktion / Salzburger Eidgenossenschaft«.

Razposlane so bile tri bombe: ena založbi Wieser, druga posvetovalnemu centru za tuje delavce v Dornbirnu na Predarlskem, tretja pa v Halleinu na Salzburškem. Kot smo tik pred zaključkom uredniškega roka zvedeli so vse tri bombe bile prave in bi v primeru aktiviranja povzročile katastrofalne posledice. Wieserjevo bombo so včeraj zjutraj odpeljali na Dunaj, kjer jo bojo podrobneje preizkali.

Notranje ministrstvo sviri pred pismi, ki so na spodnjem robu debelejša in katerih odpošiljatelj je neznan.

Podobne bombe so lani decembra preplašile javnost in zapustile krvavo sled. Med žrtvami sta bila dunajski župan Zilk

in urednica oddaje »Heimat, fremde Heimat« Silvana Meixner, adresati pa tudi zeleni politiki in štajersko slovensko društvo »Člen 7«.

Lojz Wieser, ki se trenutno nahaja na frankfurtskem knjižnem sejmu, je izjavil, da tudi bomba, ki je »napad na kulturo in sosedstvo«, ne bo preprečila nadaljnega angažmaja za kulturno pestrost.

V popolnoma novi luči je sedaj treba videti tudi bombo pri Rennerjevi šoli. Koroške varnostne oblasti so takrat vsako politično ozadje docela izključile. Ali ga bojo tudi sedaj?

Predsednik ZSO dr. Marjan Sturm je ogorčen, da policija do sedaj ni razkrila ozadja prejšnjih bomb, kar storilce očitno spodbuja k novim zločinom.

Franc Wakounig

VOLITVE

Delavska zbornica v krizi

Volitve v Delavsko zbornico preteklo nedeljo in ponedeljek so potrdile, da je ta ustanova v krizi. Le še vsak tretji delojemalec je šel na volišče, skoraj 70 odstotkov volilnih upravičencev se za volitve ni zmenilo.

Volitve pa so prinesle tudi nova razmerja v delavski zbornici. Sicer so socialdemokratski zastopniki slej ko prej najmočnejša frakcija, a v avstrijskem merilu so izgubili več kot 5 % (54,5 %), na Dunaju celo 10 %. ÖAAB (ljudska stranka) je izgubil več kot 3 % (26 %), največ pridobili pa so svobodnjaki (skoraj 7 % - 14,6 %).

Na Koroškem so socialdemokrati dobili 62,9 % (-3 %) ali 47 mandatov, svobodnjaki so dobili 20,8 % (+2 %) ali 14 mandatov, ÖAAB je dobil 11,5 % (-3 %) ali 8 mandatov. En mandat je dobila lista LPA Luisa Fuchsa, bivšega mandatarja ÖAAB.

Porazna udeležba pri volitvah je sprožila diskusijo o nujno potrebnih reformi, predvsem pri plačah, Delavske zbornice. Razen svobodnjakov so druge stranke še proti ukinitvi obveznega članstva v zbornici. Brezdvomno pa bo izid delavskih volitev imel posledice za državnozborske volitve.

ZELENI

Predvolilni obisk

Glavna koroška kandidatka zelenih pri državnoborskih volitvah Marijana Grandić in zelena manjšinska zastopnica v parlamentu Terezija Stoišić sta prejeli četrti obisk nekaterih slovenskih oz. mešanih podjetij na Koroškem. Pri tovarni smučij Elan na Brnci ju je vodja

Na sedežu Zveze slovenskih zadrug je poslovodja Joza Habernik poslanki seznanil z zgodovino in sedanjim delovanjem zadružne zveze, pri založbah »Drava« in Wieser pa sta se Grandićeva in Stoišićeva informirali o okvirih in pogojih, v katerih delujejo slovenske

Rožanska čisava župa, ki so jo skuhalo pri Joklnu, je Marijani in Tereziji odlično teknila

prodaje Schellander informiral o spremenjenih gradbenih načrtih (ki so neposredna posledica nedavnega požara) in o marketingu tovarne. Težišče obiska so bili pogovori s sodelavci tovarne.

koroške založbe. Ob rožanski čisavi župi in latinskoameriških zvokih je zvečer potekala pri Joklnu zelena volilna fešta. Pokazala je, da se zeleni in njihovi prijatelji znajo pošteno zabavati in povesečiti.

OTOK KRK

Vestnikov izlet '94

Dragi bralci in prijatelji Slovenskega vestnika!

Kot najbrž že veste, smo letošnji Vestnikov izlet, tokrat 9. po vrsti, zaradi državnoborskih volitev pomaknili za en teden. Odpeljali se bomo torej v petek, 14., vrnili pa v nedeljo, 16. oktobra. Tokrat smo spet izbrali morje, čudovito Malinsko na severovzhodni obali otoka Krk.

Tam smo za vse udeležence izbrali hotel Palace v hotel-skem mestu Haludovo. Hotel je A-kategorije z vsem ustreznim udobjem – od notranjih in zunanjih bazenov z morskovo vodo, frizerskih salonov, športnih in rekreacijskih objektov, kazina itd. do zdravstvene oskrbe. Nudi torej vse, kar si srce poželi.

Ker bomo že na morju, se bomo z ladjo popeljali na panoramski izlet po prelepem Kvarnerskem zalivu, ob večerih pa se zavrteli ob razposajeni in tudi umirjeni glasbi

»Dua Peugeot«, ki ga sestavljata Hanzi in Heinz iz Šentprimoža. Letos nas bo torej na vsej poti spremljala živa in domača glasba!

Vse navedeno smo vam pripravili za zelo ugodno ceno

1.400 šil. po osebi. Dodatek za enoposteljno sobo je 200 šil.

V miru se odločite, dogovorite z vašimi prijatelji in znanci in se nam prijavite. Vašo odločitev sporočite Milki Kokotovi ali Urški Brumnkovi na ZSO, Tarviser Straže 16, tel. 0 46 3/ 51 43 00 (int. 40 ali 14).

Odločite se, tudi letos nam bo lepo! Vozili se bomo z domačim podjetjem Sienčnik iz Dobrle vasi! Še je nekaj prostora in prav vi nam še manjkate!

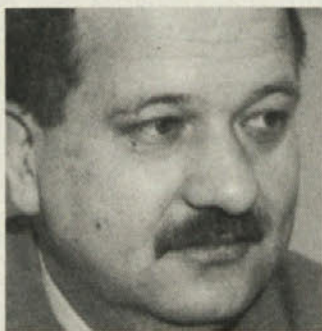
Vaš partner za transport in turizem

SIENČNIK

A-9141 Dobrla vas

Tel. 0 42 36/20 10-0, Telefax 0 42 36/20 21-11

KOMENTAR

Piše dr. Marjan Sturm

V nedeljo bo avstrijski suveren, avstrijsko ljudstvo, na državnih volitvah izbralo novo parlamentarno zastop-

precej. Prvič smo sestavni del avstrijskega suverena in drugič nam ne more biti vseeno, kdo bo oblikoval avstrijsko in s tem tudi manjšinsko politiko v naslednjih štirih letih.

Koroški Slovenci bodo seveda podprli tiste stranke, ki ustrezajo njihovim socialnim, ekonomskim in svetovnonazorskim predstavam. Prav zaradi tega ZSO tudi ne daje kakih konkretnih volilnih priporočil.

Ne bom pa zamolčal, da lahko manjšina od naprednih političnih sil še največ pričakuje. Vranitzky se je kot prvi zelo jasno ograbil od Haiderja in kategorično zavrnil vsakršno obliko vladnega sodelovanja z njim. Manjšinska go-

Volitve v državni zbor

stvo. Od razmerja političnih sil v državnem zboru bo tudi odvisna sestava nove zvezne vlade. Sicer sta se dozdašnja koalicijska partnerja SPÖ in ÖVP že dogovorila za nadaljevanje velike koalicije, vendar so znotraj ÖVP tudi politične struje, ki bi raje sklenile koalicijo s svobodnjaki. Da to ni iz trte izvito, kažejo izkušnje na Koroškem, kjer je prav ta struja znotraj ÖVP izsilila 48-urno koalicijo s FPÖ.

Zato se politične sile, ki si v centru in na zeleno-liberalni levici prizadevajo, da bi dosegle nad 50 odstotkov, tako da možna koalicija med ÖVP in FPÖ tudi matematično ne bi bila mogoča.

Kaj imajo državnozborske volitve opraviti s slovensko manjšino na Koroškem? Kar

vornica Zelenih Stoišičeva je v zadnjih štirih letih opravila v državnem zboru pomembno delo v korist avstrijskih manjšin, tako starih in novih.

Prav socialdemokrati in Zeleni razvijajo nove zanimive koncepte sožitja. Poleg tega ti dve stranki tudi v socialnem vprašanju vidita tako imenovanega »majhnega človeka«. Tudi to za pripadnike manjšine ni nepomembno.

Kot rečeno, pripadniki slovenske manjšine se bodo ob teh volitvah odločali po svojih socialno-ekonomskih ter idejnopolitičnih interesih. Kot pripadniki manjšine pa naj tudi upoštevajo, kdo si v avstrijskem parlamentu prizadeva za sožitje in konstruktivno sodelovanje med manjšinami in večinami.

VRANITZKY K MANJŠINSKEMU MANDATU:

Manjšina mora najti skupno govorico!

Preteklo soboto je v okviru volilnega boja zvezni kancler in predsednik SPÖ Dr. Franz Vranitzky obiskal tudi Celovec. Med drugim se je ponovno jasno distanciral od Haiderjeve FPÖ, na vprašanje pa, ali bo njegova stranka podprla NSKS v vprašanju virilnega mandata za slovensko narodno skupnost v deželnem zboru, je izjavil, da mora najprej manjšina sama najti skupno govorico.

Razvoj bo namreč le tedaj v prid manjšine, če bo le-ta sama našla skupno rešitev v tem vprašanju. V preteklosti se je vedno spet izkazalo, da so rešitve v manjšinskem vprašanju bile konstruktivne le tedaj, če so jih podpirali vsi predstavniki narodne skupnosti, drugače pa so vodile v slepo ulico. Glasno pa se je v tej zvezi vprašal, ali je sploh mogoče

spraviti pod en klobuk demokratične volitve in garantirano mesto v deželnem zboru? Preden bi o tem vprašanju bolj konkretno razmišljali, pa bi bilo potrebno, da se vse možnosti od strokovnjakov preverijo, kajti vsaka »koroška manjšinska rešitev« bo morala veljati tudi za ostale narodne skupnosti v Avstriji.

Vranitzky se je ponovno distanciral od koalicije z FPÖ. V tej zvezi je napadel Haiderjevo cik-cak-pot in njegovo naganje k desničarskim krogom. Tudi v opozicijo se socialisti ne želijo podati, o tem vprašanju Vranitzky sam niti ne razglablja, ker s to potrebo ne računa. Vendar pa ne more iti povsem mimo te možnosti: Demokratični Avstriji nikakor ni želeli koalicije ÖVP/FPÖ, o tem je prepričan, kajti ta bi zelo ško-

dovala njenemu ugledu. Poleg tega bi dejstvo, da bi vodila državo z ÖVP tudi FPÖ – ta je nasprotovala avstrijskemu pristopu v Evropsko unijo – bistveno otežkočilo praktično delo v EU. Zaostrila pa bi se situacija še zato, ker je Haider v inozemstvu neke vrste simbol desnega ekstremizma, o tem je prepričan zvezni kancler, to pa bi lahko privedlo do neke vrste »Waldheimsindroma«. Na vsak način pa bi morali Avstrijci »svetu« vedno znova razlagati zakaj, kako in kaj.

Vranitzky sam bi na vsak način rad ostal zvest svojemu »staremu partnerju« (koaliciji z ljudsko stranko) – tudi če je ta v zadnji fazi volilnega boja s svojim »ostrim jezikom« skušal spraviti ogenj v skupno streho. Št. V.

ZELENI:

Za novo kulturo sožitja

Državni poslanki Terezija Stoišič in Marijana Grandits sta se v četrtek preteklega tedna na tiskovni konferenci v Celovcu posvetili predvsem avstrijski in koroški manjšinski politiki in slovenski narodni skupnosti.

Granditseva je v svojem prispevku orisala ambivalentno družbeno situacijo, ki ta čas na Koroškem vpliva na manjšinsko politiko in na položaj slovenske narodne skupnosti. Na eni strani je politični razvoj v južni in jugovzhodni Evropi pri veliko ljudeh na Koroškem zbudil pripravljenost, da se od-

prejo slovenski narodni skupnosti in se – ne nazadnje tudi iz gospodarskih razlogov – učijo slovenščine, na drugi strani pa spet govorijo bombe in drugi teroristični akti (skrunjenje grobov ipd.), prav to pa prikazuje radikalizacijo naše družbe. O tej ambivalenci, tako meni Granditseva, pa je treba govoriti. Še bolj pomembno pa bo, da varnostna politika začne ukrepati tako, da se dosledno posveti iskanju storilcev in da se ne izgovarja več na nekatere posameznike, na bolne skrajneže ipd. Treba bo pač gledati v obraz dejstvu, da tudi v naši družbi nasilje narašča in da je temu razvoju treba postaviti v izobraževalni in informacijski politiki protitež.

Terezija Stoišič, ki je pred nekako štirimi leti prevzela pri Zelenih mesto govornice za manjšine, pa se je tokrat posvetila predvsem Haiderjevi in FPÖ-jevski politiki na Koroškem. Med drugim je kritizirala tudi dr. Zernatta, ki se je v tako imenovanem »tajnem paktu« ÖVP z FPÖ dal vpreči v vprašanju manjšinske politike pred Haiderjeve »gare«. V točki 28 tega pakta je med drugim zapisano, da se »četrti šolski stopnja naj ne bi slovenizirala«, to pa je škandalozen napad na določila ustavnega prava.

Dober teden dni pred volitvami pa Stoišičeva ni mogla mimo uspehov, ki so jih do-

segle avstrijske manjšine prav s pomočjo Zelenih. Med drugim je naštel povišanje pospeševalne vsote za avstrijske narodne skupnosti, televizijski spored za manjšine, na Gradiščanskem so si Hrvati s pomočjo Zelenih priborili dvojezično gimnazijo, v Celovcu pa so le-ti bistveno podpirali »rojstvo« dvojezične trgovske akademije.

Tudi za prihodnost obljublja Zeleni pomoč avstrijskim narodnim skupnostim: 7. člen avstrijske državne pogodbe naj bo izpolnjen tudi na Dunaju, dvojezični pouk v četrti stopnji ljudskih šol na dvojezičnem območju na Koroškem naj bo samoumeven, želijo pa še možnost dvojezičnega pouka na vseh srednjih šolah v krajih, kjer živijo pripadniki manjšin in »nov« zakon o narodnih skupnostih, ki naj bo prilagojen aktualnim potrebam avstrijskih manjšin.

Zeleni pa v parlamentu želijo podpirati predvsem tudi tiste manjšine, ki živijo na obrobni in mejnih območjih. V tej zvezi je Granditseva govorila o potrebi gospodarskega in strukturnega pospeševanja teh krajev. Pri tem pa je apelirala predvsem na predstavnike slovenskih političnih organizacij, ki naj bi izdelali konkretne projekte (npr. na občinski ravni) in tako vnesli v politiko inovativne ideje, ki bodo koristile narodnim skupnostim, naravi in družbi. Št. V.

Tisti, ki jo poznajo, opisujejo gradiščansko Hrvatiko kratkomalo kot »žensko, ki se bori«. Terezija Stoišič je prišla v politiko kot govornica za manjšine v zelenem parlamentarnem klubu, kjer je nadaljevala delo poslanca Karla Smolleja. Od takrat je priznana glasnica manjšin v parlamentu. Desni ekstremisti so ji zato poslali pisemsko bombo, ki pa so jo na srečo pravočasno prestregli. »Gre mi za popolno priznavanje in respektiranje pripadnikov manjšin – z njihovimi jeziki in kulturami. Odkar smo Zeleni v parlamentu, imajo manj-

šine nekoga, ki se angazirano zavzema zanje. Z uspehi se

lahko postavimo, čeprav nismo bili v vladi: finančna podpora za manjšine se je zvišala s 4 na 40 milijonov šilingov, Romi in Sinti so priznani kot manjšina, Hrvati in Madžari so končno dobili dvojezično gimnazijo, koroški Slovenci imajo dvojezično trgovsko akademijo, manjšine imajo prvič lastne oddaje na televiziji, opozarja Terezija Stoišič na uspehe Zelenih za manjšine.

S svojim glasom 9. oktobra boste odločili, ali bodo narodne skupnosti tudi v naslednjih štirih letih imele konsekvenco zagovornico v parlamentu.

Z VAŠIM GLASOM ZA ZELENE IN ZA TEREZIO STOIŠIČ.

ZA AKTIVNO MANJŠINSKO POLITIKO.

ZA NOVO KULTURO SOŽITJA.

Lista 4

Dr. Tichy odhaja

Ministerialni svetnik dr. Heinz Tichy, ki je 20 let v uradu zveznega kanclerja skrbel za avstrijske narodne skupnosti, je z začetkom oktobra prevzel novo odgovornost v okviru ministrstva za znanost. Za provizoričnega vodjo oddelka za avstrijske narodnosti v okviru urada zveznega kanclerja je bil imenovan ustavni pravnik dr. Meinrad Handstanger.

Dr. Tichy pa bo ostal zvest manjšinski problematiki. V okviru ministrstva za znanost bo vodil mednarodni center za proučevanje problematike nacionalizma in narodnih skupnosti.

Predsednik sosveta dr. Marjan Sturm se je dr. Tichyju zahvalil za konstruktivno sodelovanje v preteklosti in mu zaželel na novem delovnem mestu veliko uspeha.

GESETZE UND REALITÄT

Melitta Trunk: »Es geht um die Öffnung der Gesellschaft«

Die SPÖ zeigt in der Minderheitenfrage ein vielschichtiges Bild. Es gibt einerseits einen Vranitzky, es hat aber auch einen Wagner gegeben. Welche Richtung stimmt?

Die Darstellung mit dem vielschichtigen Bild stimmt. Ich darf dieses Bild mit einem anderen vielschichtigen Bild vergleichen, mit dem Bild der Frauen innerhalb dieser SPÖ. Bundespolitisch gibt es Riesenschritte und Fortschritte, etwa in Richtung Gleichbehandlung am Arbeitsplatz und Nicht-Diskriminierung der Frau am Arbeitsplatz, in der Wirklichkeit ist aber die reale Arbeiterin immer noch mit Problemen konfrontiert, die sich daraus ergeben, daß die besten Gesetze nur dann wirklich wirken, wenn sie auch umgesetzt sind. Das heißt die Volksgruppe betreffend, wenn alle jene Vorschläge und Maßnahmen, die im Volksgruppenbeirat beschlossen wurden, in Kärnten umgesetzt worden wären, dann wäre Kärnten in Wirklichkeit ein Modelland. Das ist es aber nicht.

Historisch gesehen war das doch so, daß auch die SPÖ eine vom Deutschnationalismus getriebene war. Wie gedenkt die SPÖ sich aus diesem Würgegriff des Deutschnationalismus, hin und wieder aber auch des slowenischen Nationalismus zu befreien?

Durch eine eindeutige und klare Konzeption. Ich denke, daß es nicht Bösartigkeit und Willkür der Vergangenheit war, daß wir einen Nationalismus gegen den anderen Nationalismus ausgespielt haben und damit auch natürlich realpolitisch Wählerstimmen gewonnen oder verloren haben. Ich glau-

be, Volksgruppenpolitik muß den Mut und das Bekenntnis aufbringen, jenseits der Wählerstimmenarithmetik Inhalt zu haben. Wer heute nicht erkannt hat, daß das Liebäugeln und Spielen mit Nationalismen eindeutig und absolut passe ist, der hat Entwicklungen in Kärnten, Österreich, in unserem Nachbarland Italien, in unserem vormaligen Nachbarstaat Jugoslawien übersehen. Die Koalition der Vernunft gegen Nationalismen ist notwendig.

Es wird von der Volksgruppe immer wieder die Einheit eingefordert, der einheitliche Standpunkt, andererseits ist es aber selbstverständlich, daß die Mehrheitsbevölkerung in der Politik nicht einheitlich ist. Wie gehen sie eigentlich damit um?

Die Einforderung der Einheit einer Volksgruppe ist falsch. Sie besteht nämlich aus Männern, Frauen und Kindern, mit katholischen, jüdischen oder evangelischen Glaubensbekenntnissen, die das Anrecht darauf haben, verschiedenen politischen Richtungen angehören zu dürfen.

Es ist ja auch von Seiten der Volksgruppe, der Fehler gemacht worden, daß man eine große Gruppe von Menschen, die aus welchen Gründen auch immer, das Bekenntnis zur Volksgruppe abgelegt haben, ihre Wurzeln aber durchaus in diesem zweisprachigen Gebiet haben – nennen wir sie zweisprachige Kärntner – ausgegrenzt.

Der Begriff Homogenität klingt nur oberflächlich ruhig, friedlich. Genau in der Frage der Volksgruppe, der Zwei- und Vielsprachigkeit der Menschen in einem Land, in einem Staat

geht es in Wirklichkeit um Öffnung. D. h. jede Gruppe, ob das jetzt eine kleine oder große ist, die sich zusammenschließt, hat die Qualität, daß es in dieser Gruppe wärmer wird, weil man Schulter an Schulter miteinander geht. Das schließt aber auch ein, daß es außerhalb dieser Gruppe zu Grenzbildungen kommt und genau diese Grenzbildungen waren es in der Vergangenheit, die jene erfolgreich werden ließen, die ganz bewußt eine Grenze des Feindbildes, eine Sprachgrenze, eine Grenze der Nichtmultikulturalität aufgebaut haben.

Dieses Konzept wird manchmal, als Assimilationskonzept dargestellt, was halten sie dem gegenüber?

Wenn es in der Volksgruppe darum geht, im Verhältnis zur Mehrheit eine kleine Gruppe immer enger und kleiner werden zu lassen, dann kann diese kleine Gruppe zwar immer lauter schreien, aber es wird sich real nichts weiter- und fortentwickeln. Das wäre ähnlich, wenn wir die Kulturschaffenden Kärntens zu einer kleinen

Gruppe versammeln würden, dann blieb sie immer noch klein, sie hätte vielleicht einen Vorteil, z. B. öffentliche Förderungsgelder unter wenigen aufteilen zu können, aber es hätte keine Entwicklung zur Folge. D. h. diese ethnischen Grenzziehungen sind bewußte Strategien der Vergangenheit, die keine Zukunft haben.

Glauben sie nicht, daß es hier einen Teufelskreis gibt? In dem Maß, in dem es vonseiten der Mehrheitsparteien wenig Verständnis und wenig Sensibilität gibt für Volksgruppenfragen, führt es auf der anderen Seite zu einer Abkoppelung und zu einem Sichabgrenzen der Minderheit, weil die Minderheit nur darin eine Überlebenschance sieht.

Wir sind gerade dabei, auch in harten Auseinandersetzungen das Thema Zusammenleben zu thematisieren. Und ich halte es für ebenso wichtig, daß alle berechtigten oder unberechtigten Urteile oder Vorurteile zunächst einmal formuliert werden um dann eine Auseinandersetzung darüber möglich zu

machen. Ich halte diese völlig ablehnende Haltung der Volksgruppe gegenüber genauso für undemokratisch, wie diese sogenannte Slowenenfreundliche Haltung, denn es geht nicht um Freundlichkeit, sondern es geht um gegenseitige Achtung und Toleranz., darum, auch bei Politikerinnen und Politikern ein Bewußtsein zu erlangen, daß es hier nicht um Geschenke an eine Minderheit geht, sondern daß es um Rechte geht.

Ana Blatnik hat aufgrund ihrer Funktion als stellvertretende Obfrau der Frauenorganisation auch einen Sitz im Parteivorstand. Hat das eigentlich bereits Folgen gehabt dafür, wie innerhalb dieses Parteigremiums mit Fragen des Zusammenlebens umgegangen wird?

Das hat ja vielleicht nach Außen manchmal nicht laute, dafür aber sehr wichtige Folgen gehabt. Durch ihre Existenz als stellvertretende Frauenvorsitzende, durch ihre Anwesenheit im Landespartei-vorstand, immerhin dem höchsten Gremium der SPÖ Kärnten, kam es zu realen inhaltlichen Auseinandersetzungen und es sind Veränderungen deutlich spürbar. Stellen sie sich vor, vor zehn Jahren hätte es eine stellvertretende Frauenvorsitzende gegeben, die Kärntner Slowenin ist, es wäre schlichtweg denkunmöglich gewesen.

Warum sollte eigentlich ein Minderheitenangehöriger bei diesen Wahlen die SPÖ und Vranitzky wählen?

Ganz einfach deshalb, weil ich aus mittlerweile fünfundzwanzigjähriger Zeit als Politikerin beobachten kann, daß es in der SPÖ die Auseinandersetzung mit dieser Frage gibt und bei anderen Parteien und Gruppierungen geht es um Grenzziehungen.

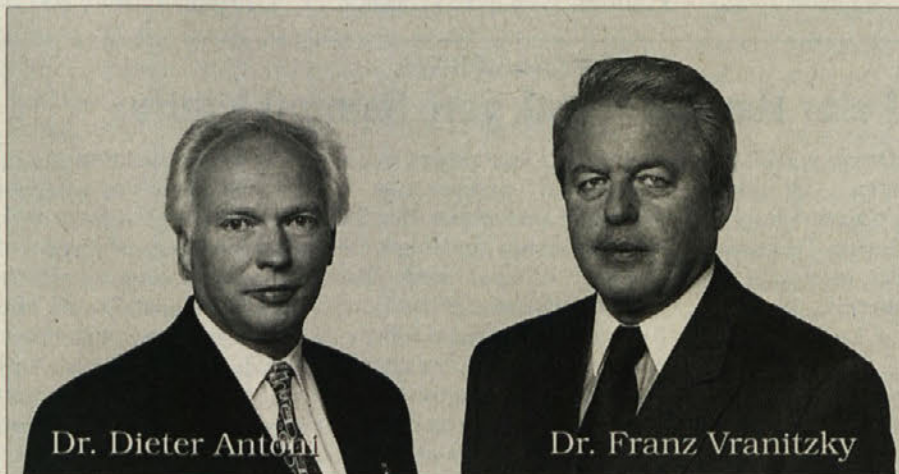
Darüber hinaus ist die Frage der Volksgruppe, wie jede andere politische Frage überhaupt nicht auf ein Ressort, einen Ausschuß zugeschnitten. Die soziale Kompetenz, die Frage der offenen Schulen, da ist realpolitisch enorm viel umgesetzt worden. Nachdem die slowenischsprechende Bevölkerung in Kärnten ja nicht nur statistisch sondern auch real nicht zu jenen gehört, die die Millionärsgruppe in Kärnten darstellen, glaube ich, daß gerade eine Partei, wie die Sozialdemokratie, die für Wiedereinstiegsprogramme mit Wirtschaftsförderungen für Arbeitsplätze kämpft, eine Partei, die für diese Menschen in Kärnten, welche Sprache sie auch immer sprechen, zuständig ist und ihre Interessen vertritt, auch wählbar ist.

Hvala za pogovor.

—an

ES GEHT UM VIEL

Dr. Dieter Antoni

Dr. Franz Vranitzky

„Alle Versuche einer Ausgrenzung des slowenischen Anteils an der heimischen Kultur laufen auf eine verantwortungslose Verödung des gemeinsamen Kärntens hinaus und sind somit abzulehnen“.

- ★ Für eine Aufwertung der Volksgruppenbeiräte
- ★ Weitere Förderung der Zweisprachigkeit — Kärntens großer Vorteil
- ★ Eine starke Vertretung der Volksgruppe durch Integration in starke Parteien — „ARGE Volksgruppen in der SPÖ“

GEMEINSAM
SKUPNO

Plačan oglas

ES GEHT UM ÖSTERREICH!
Unsere starke Vertretung im Nationalrat
DR. DIETER ANTONI

VODJE ZALOŽB PRED MIKROFONOM

O Frankfurtu, načrtih in poenotenju

Jesen je tudi čas številnih knjižnih sejmov. Daleč najpomembnejši od njih je frankfurtski, ki se ga je prijelja sumarična in častitljiva oznaka »Frankfurt«. Tudi mi ga bomo uporabljali. Med založbami, ki v mestu ob Maini razstavljajo oz. sodelujejo, so tudi koroške slovenske (lepo po abedeci, da ne bo napačnih razlag): Drava, Mohorjeva/Hermagoras, Wieser. V zvezi s Frankfurtom smo se pogovarjali z vodji založb, dr. Helgo Mračnikarjevo, DI Francem Kattnigom in Lojzom Wieserjem. Postavili smo jim nekaj vprašanj:

- Zakaj sodelujete v Frankfurtu in kakšen je smisel in posledice tega sejma za vašo založbo?
- Knjižni načrti za leto 1995?
- Stiki z avstrijskimi založbami in tistimi v Sloveniji?
- Višina podpor ministrstva za kulturo?
- Iz poenotenjske diskusije (Gleichschaltungsdiskussion) med koroškimi Slovenci očitno niti založbe niso izvzete. Kaj menite vi o takih načrtih?

Dr. Helga Mračnikar
Založba DRAVA

■ Letos bomo že petič samostojno razstavljali v Frankfurtu. Prej smo sodelovali v okviru skupinskih razstav. Efekt Frankfurta je, da smo kot založba prisotni in vidni. Kdor v Frankfurtu ni prisoten, ga takorekoč ni. Reden je tudi obisk avstrijskega ministra za umetnost pri založbah, kjer se zanimala za produkcijo in ima čas za pogovore. Pristojnih slovenskih ministrov na sejmu še nismo videli. V Frankfurtu bo »Drava« tokrat predstavila pričevanja bosanskega pisatelja Muhedina Šarića »Keraterm«, v katerih opisuje svojo internacijo v srbskem taborišču Keraterm.

■ Za l. 1995 smo pripravili zbirko pesmi Maruše Krese »Moja beseda«, gradiščansko-hrvaške pesmi »Pohota« Andija Novosela, izdajo Frana Ellerja »Znane in neznane poezije«. Prva izdaja Ellerjevih pesmi je izšla leta 1947, vse ostalo je bilo objavljeno po časopisih, revijah in antologijah. Dr. France Bernik je te pesmi zbral, jih znanstveno obdelal in zliil v knjižno obliko. To je pomembno delo, ker smo Frana Ellerja pustili na cedilu: v Sloveniji, kjer je živel, so ga kot koroškega Slovenca izmijeli, na Koroškem, kjer je bil doma, pa ga niso sprejeli za svojega.

Izdali bomo strokovno knjigo »Mehrsprachigkeit in Europa«

Andreas Paula, v seriji strokovnih knjig bo izšla knjiga dr. Brigitte Busch o ljudski šoli v Lepeni, »Reisebilder aus Slowenien«, zbornik vseh potopisov v nemščini po Sloveniji skozi tri stoletja (izdajatelj sta Klaus Detlev Olof in Miloš Pokuka, najnovejšo Turrinjevo pesniško zbirko »V imenu ljubezni« (prevedel Ervin Fritz), roman »Moritz in Nathalie« Geralda Sziszkovitsa (prevod Borut Trekman), »Slowenische Jahrbücher« (Vladimir Wakounig in Peter Gstettner), »Interkulturelle Erziehung – eine Einbahnstrasse?« prispevki o izkušnjah integracije v manjšino.

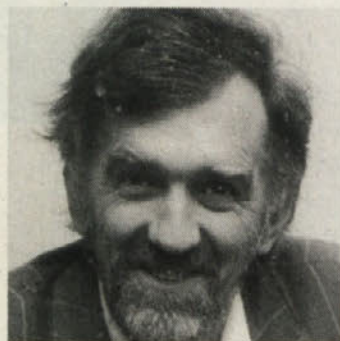
Mi izdajamo knjige v slovenščini, nemščini in gradiščanski hrvaščini. Glede uveljavitve na posameznih tržiščih se mi zdi odzivnost primerna njihovi velikosti, pri čemer bi rada opozorila na to, da smo s Cankarjem (»Vor dem Ziel«) na nemškem tržišču dosegli zelo lep uspeh.

■ S slovenskokoroškimi založbami so stiki občasni in so možni skupni projekti (z Mohorjevo smo izdali knjigo o izseljencih »Državi in narodu sovražni«).

■ »Drava« je v sklopu podpore ministrstva za kulturo avstrijskim založbam uvrščena na srednjem nivoju in letno dobi med 750.000 in enim milijonom šilingov podpore. To je vse. Sosvet pa tokrat nobeni založbi ni dal podpore, kar je zelo ozko gledanje. Kajti če sosvet podpira manjšino, potem bi moral podpirati projekte založb, ki so važni in potrebni za kulturni razvoj narodne skupnosti in jih ministrstvo ne podpira.

■ O poenotenju založb: To je nesramno razmišljanje ali hotenje. Če že hočemo vse poenotiti, in namesto treh založb imeti samo eno, potem kar recimo nobene založbe. Če kdo pravi, da je ena slovenska knji-

garna v Celovcu dovolj temu pride prav verjetno tudi nobena. Meni sploh ni jasno, kako lahko komu pride na misel, da sta poenotenje in ozkost boljša kot razvitost, pestrost, mnogolikost, različnost. Kar pa zadeva preživetje, samo to: naša založba sama skrbi za svoje preživetje in zato naj si nihče ne beli glave s temi, če se bomo s kom poenotili.

DI Franc Kattnig
MOHORJEVA založba

■ Letos se bomo Frankfurta prvič udeležili z založbama Carinthia in Hayn na skupnem stojšču. Efekt pa je ta, da se spet srečamo in vidimo s kolegi in da tu pa tam zapazimo kako novo idejo. Sicer pa velja olimpijsko geslo: Glavno je, da sodeluješ. Izkušnje Frankfurta so med drugim boljši stiki z različnimi založbami.

■ Skušali bomo mozaični kamenček koroških Slovencev v obliki knjige spraviti med ljudi. Glavna tema bo Avstrija v okviru skupne razstave, ki jo organizira ministrstvo za kulturo. Koncept Mohorjeve založbe, da pride ven iz docela regionalnega kota. V knjižnem daru sta »klasična« prav koledar in Pratika, poleg tega bomo izdali drugi del Soške fronte in večernice, tokrat nov roman dekana Krista Srienca, in kaseto Selanov.

Težišče je v sklopu serije »Austriaca« knjiga »Die Schüsse von Sarajevo«, v sklo-

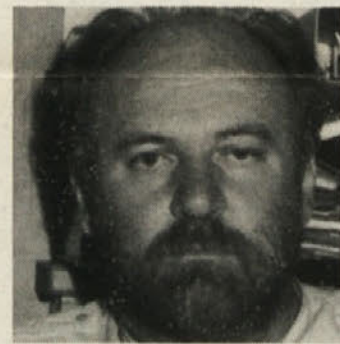
pu zbirke »Slovenica« pa pripravljamo predstavitev knjige »Namesto koga roža cveti«

■ Z »Dravo« smo lani izdali knjigo o izseljencih, z Wieserjem imamo nekaj stikov v okviru projekta »Hotel Europa«, drugače pa se je z avstrijskimi založbami znatno lažje pogovarjati, kakor pa s tistimi v Sloveniji.

Zvedeli smo, da je ministrstvo za kulturo Mohorjevi pred nedavnim dalo šest milijonov šilingov?

Ministrstvo za kulturo je v okviru akcije pospeševanja avstrijskih založb Mohorjevo ocenilo v četrti ali peti kategoriji in letno dobimo okoli 250.000 šilingov. O šestih milijonih mi nič ni znano, to je treba vprašati gospoda Pippa. Za založbo pa nikoli nismo dobili šest milijonov, saj to je pol našega prometa.

■ Rekel bi, da moramo založniško dejavnost le popestriti, ne pa ožiti. Dodatno k sedanjim naj bi imeli še druge časopise, da bi še slovenski čebelarji izdajali svoje glasilo, pa morda slovenski ribiči.

Lojz Wieser
Založba WIESER

■ To je največji knjižni sejem na svetu in na kratko rečeno velja sledeče pravilo: Če si na sejmu, obstajaš, če nisi, te ni. Ali to neposredno nekaj prinese ali pa je to samo investicijski strošek, je odprto vprašanje.

Dolgoročno pa gotovo nekaj prinese. Mi smo zadnja letu na tem sejmu dobili ogromno promocijo, saj smo vsako leto s seboj pripeljali pet do šest avtorjev iz kriznih področij. S tem smo lani gotovo od vseh avstrijskih založb bili najbolj prisotni.

■ Pripravljamo cel kup avstrijskih tem, nekatere bojo gotovo tudi heretične, predvsem z ozirom na avstrijsko literarno zgodovino. Točnejših podatkov pa še ne bi dal. Gotovo pa bomo poglobili esejistiko in okrepili izgradnjo nove edicije bibliofil, kjer bomo predstavljali literaturo na visokem nivoju.

■ Koliko bomo dobili prihodnjic, je težko reči. Letos smo dvakrat bili v prvi kategoriji, to je prineslo milijon in pol založniške podpore.

Na račun projekta bosanske knjižnice, ki ga založba Wieser zelo podpira, se prav v Bosni sami pojavlja ostra kritika, češ da je treba v Bosni graditi knjižnice in podpirati izhajanje novih knjig.

Ta kritika mi je doslej bila neznanica. Vendar tako protislovje ne bi bilo pravilno, ker so Bosanci raztreseni po vsem svetu in potrebujejo svojo kulturo, hkrati pa tiskanje knjig za emigrante pomaga ohraniti to kulturo in del teh tiskanih knjig je namenjen tudi knjižnicam v Bosni.

■ Mi smo partnerji in na tržišču smo si konkurenti. Založništvo v Sloveniji pa je po oceni strokovnjakov bolj podobno divjemu zapadu in poskusu hitrega obogatitja, manj pa je dejansko povezano s širjenjem kulture.

■ Kdor želi, da bi legel v skupno posteljo, naj to stori. Mi takega poželenja nimamo. Vsaka založba ima svoje ozadje, svoje poslanstvo in za vse tri je dovolj prostora.

Pripravil Franc Wakounig

ZALOŽBA DRAVA

Peter Handke »Nauk gore Sainte-Victoire«

Pri založbi Drava je izšla pri-poved Petra Handkeja »Nauk gore Sainte-Victoire« v prevodu Boruta Trekmana. Evgen Bavčar, pisatelj in vsestranski umetnik, ki živi v Parizu, je o knjigi napisal tole:

Ob branju Handkejevega dela pouk Sainte-Victoire se nehote spomnimo na kitajsko pravljico o slikarju krajinarju: Ta pripoveduje, kako je stari podobar kar naenkrat izginil izpred oči radovedne publike v eno izmed svojih slik. Začuden gledalci so potem vsi osupli opazili starega podobarja čisto majhnega, kako hodi po eni izmed poti, ki jo je prej narisal. Tudi Handke in Cezann odhajata v podobo: Prvi to počne obseden od figu-

re gore, ki mu odpira novo resničnejšo perspektivo v neko drugo slikarstvo, Handke pa stopa vanjo omamljen od podobe, ki nosi sled aure neponovljivosti. Pisateljeve besede se spreminjajo v skrivnostno igro senc, izza katerih se nam odpirajo vedno znova resničnejši pogledi na tisti onkraj, kjer še lahko obstajajo med prostori za očističene poglede potohodca. Cezannova slika mu je pri tem le okno, ki kaže na odprti svet spoznanja, kjer biva ponotranjena svetloba stvari in daje vidnemu sveta smisel svetega. Pisateljeva beganja po pogorju Sainte-Victoire predstavljajo obodno zgodovine, ki ga ogroža z laježem legionarskih psov ali pa s svetom neposrednega

videnja neke nemške pokrajine. Tista prava osvobajajoča resničnost je vedno onkraj razpoznavnega v varnem zavetju enkratne geste slikarjevega čopiča ali pa na skriti strani zapisanega, kjer domuje beseda besede: In ravno k njej kažejo vsa pisateljeva okna kjerkoli se jih odpira. Nujnost stvari takih, kakršne so, se nenehno upira igra kart, spreminjenih v drevesne liste, ki ob pogledih pisatelja vztrajno iščejo možnosti novega osvabujočega slučaja v njegovi izpolnjeni enkratnosti. In tako postane tudi bralcu občutek pristotnosti slikarja v podobi in pisatelja v zapisu pravljico prepričljiv in s tem obvarovan banalnosti predmetnega sveta zgodovine.

SREČANJE Z MICHAELOM GUTTENBRUNNERJEM

»... sie haben alles getan, um mein Herz zu vereisen ...«

»Ali se ne bi lahko vsedla nekje na prostem, tam laže nemoteno govoriva, pa tudi zrak je boljši«, so bile pozdravne besede mojega pogovornega partnerja, ki sem ga pričakoval v kavarni »Prückl« na dunajskem Ringu. Res je suhoparnost v kavarniških prostorih morila siceršnje vzdušje udobnega lokala. Takoj sem zgrabil svojo kavo z rumom in mu sledil na »vrt«, – »Schanigarten« imenujejo na Dunaju nekaj na cesti postavljenih kavarniških miz, da mi ne bi ušel.

Tukaj se je dobro počutil – sredi prometnega hrupa, policijskih siren, siren rešilcev, reke mimoidočih ter kavarniških gostov.

Kje začeti pogovor s petinšestdesetletnim pesnikom, ki sem ga prvič osebno spoznal? Seveda – da sodi v sam vrh koroške, avstrijske poezije, to je znano; njegova osebna zgodovina mi je bila nekoliko znana, kolikor sem jo mogel zaslediti v redkih javnih občilih, ki so o njem včasih poročali. »Koroško časopisje me ni nikoli upoštevalo«, se je spomnil tudi Michael Guttenbrunner v svojem pogovoru, »človek kakor jaz je bil vedno osamljen«.

Njegove zagrenjenosti nad umetniško in kulturnopolitično usodo na Koroškem in tudi v Avstriji pri Guttenbrunnerju ni spregledati. Četudi ne toži, jo vendar omenja.

Bil je med prvimi kulturnimi ustvarjalci večinskega naroda na Koroškem, ki se je zavzel za enakopravnost slovenske kulture, za sožitje. Zato na Koroškem tudi nikdar ni bil deležen posebnih pohval, nasprotno – zamolčali so ga, zatirali, diskriminirali. Ne hvali se s tem, čeprav je bilo po vojni teže, če se je kdo iz vrst večinskega naroda brez »wenn und

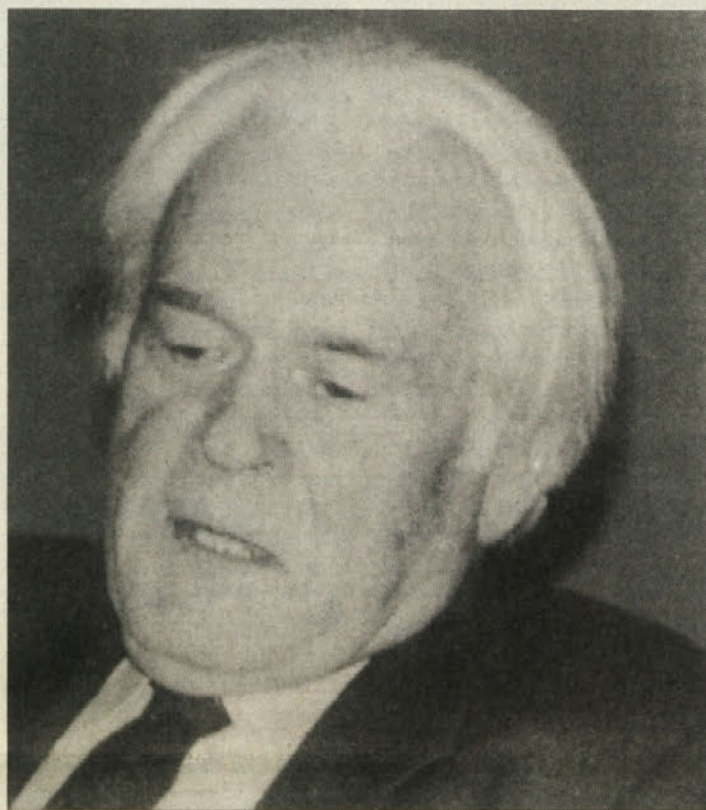
aber« postavil na slovensko stran, tako kot on.

Odkod njegova afiniteta do slovenske kulture? – »Bilo je leta 1937, ko mi je moj takratni celovski mentor dr. Bendorf, znan fizik, ki me je poučeval v šoli, svetoval, naj si ogledam Ljubljano. Tam sem naletel na knjižničarja Jožeta Glonarja, slovenski original, ki je sedel v NUK, se med drugim uveljavljal kot prevajalec, izdajatelj bibliografije Slovencev, ki je izšla v nemški založbi Niethammer in ki me je vpeljal v slovensko kulturno družbo; on sam je imel devet otrok, pa vendar je našel čas za svojo kulturnopolitično dejavnost in za globoko prijateljstvo, ki ga je gojil do mene, jaz pa do njega. Vpeljal me je v gostilno Klemenčič, ki je bila blizu ljubljanske stolnice, kjer so se tedensko srečavali najpomembnejši kulturniki takratnega časa. Običajno je tamkajšnjemu omizju predsedoval arhitekt velikan Jože Plečnik, tudi Finžgar se je tam kdaj pa kdaj pokazal, pa še številni drugi kulturni delavci, ki sem jih na ta način po zaslugi Glonarja spoznal. Ko sem bil zadnjič na obisku v Ljubljani, gostilne Klemenčič ni bilo več,« je melanholično zaključil stavek o svojih mladostnih letih v Ljubljani.

Gostilne spreminjajo imena ali izginejo, arhitektura ostane: »Plečnik je ljubljanskemu mestu kakor nihče drug zastavil šestilo v srce«, je dejal pisatelj o arhitektu na nekem predavanju na tehnični univerzi v Münchnu. »Vse moje življenje mi bo Plečnik ostal pri srcu«. Njegova nagnjenost, to je lahko odkriti, velja poleg poezije tudi arhitekturi; medtem ko se navdušuje nad Plečnikovimi umotvori, postaja skorajda jezen in sarkastičen ob pogledu na du-

najsko sodobno arhitekturo. Znameniti dunajski »Hundertwasserhaus« mu je ogaben spaček, Holleinov zgradbo na Štefanovem trgu imenuje (po mnenju urednika krivično) stilizirano gnojišče ter arhitektonski pljuvalnik« (»gestylter Misthaufen und architektonischer Spucknapf«). In to – »mladi mož« (»junger Mann«) – tako me nagovori, »hočejo

brunner, »sem to spoznal šele po poroki s svojo Traudl. Ah, vsi, vsi so sloveli v koroški javnosti, Lindtner, Perkonig, Truppe. Celo poštenjaka kakor Pabst in Wedenig sta jim dajala potuho. S pomočjo svoje žene sem prišel v stik s koroškimi Slovenci; mnogo sem jih spoznal, z mnogimi sem se sproprijateljil. V prvi vrsti hočem tu navesti imena – in to

Michael Guttenbrunner

napraviti tudi iz Grebinja; cela vas naj bi postala Hundertwasserjev atelje. In oba (nezapisljiv adjektiv), Zernatto in Ambrozy, to še pospešujeta. Neverjeten kulturni škandal za vso Koroško.«

Trudim se, da bi njegovo ogorčenje ustavil in bi ga rad ponovno dobil na raven Koroške, ne ker bi bil omejen na koroške meje, temveč zato, ker je v njih zakoreninjen. »Cankar, Ivan Cankar, je stal ob začetku mojega literarnega dela in udejstvovanja«, govori sivolasi petinšestdesetletnik, »in ob tem me problematika koroških Slovencev še ni posebno prizadela. To sem spoznal šele po svoji poroki s koroško Slovenko iz Podjune – Traudl ji je bilo ime. Bila je Slovenka, zavedna Slovenka in partizanka, partizanka, ki je kot osvoboditeljica prišla v Celovec«. Dalj časa molči. Žena mu je umrla po zahrbtni bolezni. »Toda moja Traudl me je vpeljala tudi v vrste koroških Slovencev. Z njeno pomočjo sem jih spoznal«, Prušnik-Gasperja in celo vrsto najboljših,« nadaljuje. Saj »še pojma nimam, kaj je to takrat pomenilo, biti poročen s partizanko, gledali so na naju kakor na zločinca, koroška javnost ni mogla ali ni hotela dojeti, da kacetniki niso bili zločinci; nekaj so verjetno že zakrivali, tak je bil tenor koroškega vsakdanjika. Jaz sam, tako nadaljuje Gutten-

Jugoslaviji govori z resignacijo: »Da bi Jugoslavija kdajkoli razpadla, na to še pomislil nisem. Potemtakem bi kar lahko ostala pri Avstriji in bi nam Hitlerja preprečila«. Ne – takega svetovnega političnega razvoja si mislec in pesnik ni ne predstavljal ne želel.

Kako misli bivši socialdemokrat, ki je v letu 1934 sedel v zaporu, skupno s »Fallejem, to je bil tovariš, pa Wedenigom – ne – ta je že bil nekoliko mlajši – takrat sem bil ponosen na svojo socialdemokratsko pripadnost. In potem tudi po vojni. Saj sem bil sin delavske družine in sem si stalno govoril, da sem socialni demokrat. Toda zadnjih dvajset let ...« – Toda to so bila tudi Kreiskyjeva leta, sem ugovarjal. »Ja, Kreisky, to je bila osebnost ... ampak njegov team. Zapišite to, mladi mož – Vranitzky je bil kancler socialne demokracije in nihče v tej stranki se mu ni zoperstavil. Zamrznili so mi srce, lastni moji tovariši«.

Ali današnja umetnost še zadostno reagira na družbeno realnost? – Zagrenjeni Guttenbrunner dolgo molči, preden začne z napadi na pisatelje, ki jih sam označuje kot »miselne tovariše« (»Gesinnungsgenossen«), vendar: »oni govorijo o delavstvu in delavskem razredu, vendar se z njim nikoli ne srečujejo. Rajši sedijo pri ministrih, ministrskih sekretarjih in kulturnih mestnih svetnikih, pri ljudeh torej, ki jih imam za sodrigo, ki jim ne bi ponudil roke, medtem ko se oni v njihovi senci bleščijo. Ne, z njimi nimam kaj opraviti.«

Zagrenjenost jubilanta je razumljiva: kar je on od leta 1945 osamljen, zamolčan, difamiran in diskreditiran počel in za kar ni dobil nobenih zlatih pesniških lovoric, temveč je žel posmeh, odpustili so ga iz deželne službe in zasramovali – s tem se sedaj hvalijo pisatelji in pesniki (tudi ne po njihovi krivdi), ki se v duhu časa lahko zelo jasno, radikalno in uspešno izpovejo za kulturno sožitje in za priznanje antifašizma in slovenske narodne zavesti.

Michael Guttenbrunner je bil za desetletja pred njimi in kar je sejal, žanje generacija po njem.

Da to ni krivda poznejše generacije, mu očitno ni lahko razumljivo; da mu dolguje hvalo in čast, tega se ta generacija zaveda.

Kot oporoka bo v teh dneh izšla v Aachenski Rainaud-založbi (Rainaud-Verlag) njegova knjiga »Im Machtgehege«. Obvezno čtivo za vsakega kulturno in literarno zainteresiranega človeka na Koroškem in v Avstriji.

Michael Guttenbrunner – vse najboljše ob 75-letnici, na mnoga leta in mnoge nadaljnje knjige.

dr. Franci Zwitter

Simpozij o Michaelu Guttenbrunnerju

Musilov inštitut, celovška univerza, koroški literarni arhiv, deželna galerija in ORF Koroška prireajo od jutri, 6. oktobra pa do sobote, 9. oktobra v gledališču celovškega radia simpozij v čast Michaelu Guttenbrunnerju. Ta simpozij je nekaj posebnega, saj bo na njem Guttenbrunnerjevo delo prvič znanstveno predstavljeno in obdelano.

Jutri se prireditve prične ob 19. uri. Po pozdravnih besedah bo bivši predsednik koroškega deželnega zbora Josef Guttenbrunner spregovoril o svojem bratu, zatem bo prof. Eckart Früh z Dunaja osvetlil Guttenbrunnerjev odnos do literarnega časopisa »Fackel«, večer pa bosta zaključila pesnik, ki bo bral iz svojih del in mešani kvartet SPD »Srce«.

V petek ob 18. uri bo prof. Friedrich Kurrent iz Münchna govoril o arhitekturi in likovni umetnosti pri Guttenbrunnerju, Feliks J. Bister bo osvetlil stike slavljenca s koroškimi Slovenci, Stefan H. Kaszynski iz Poznana se bo ukvarjal z vojno in nasiljem v Guttenbrunnerjevem opusu, prof. Albert Berger iz Celovca pa bo predstavil »norca in pesnika« Guttenbrunnerja.

Sobotni del simpozija bo ob 18. uri pričel Friedbert Aspetsberger iz Celovca s predavanjem o Guttenbrunnerjevih ukrepih, zatem bo Tonči Schlapper spregovoril o skupnih spominih, Daniela Strigl z Dunaja bo predstavila Michaela Guttenbrunnerja in Theodorja Kramerja kot neenak par, Johann Sonnleitner se bo ukvarjal s prozo slavljenca, Antonio Fian pa se bo na podlagi polemičnih del slavljenca spoprijel s pojmi Auschwitz, kulturna dediščina in zabavna industrija.

GALERIJA

Vničeva »kulturna štava« ali kako najdemo kulturno dediščino

Tudi v odnosu do izročila, najsi bo to beseda, pesem ali pa kot v primeru Vničeve štave na Ziljski Bistrici bivše gospodarsko poslopje, se odraža kulturna zavest človeka. Zadnja leta in desetletja – in tudi še danes – smo na Koroškem na tem področju zagrešili nepopravljive napake in smo tako soprispevali h kulturnemu obubožanju in monokulturnemu poenotenju deželne podobe. Zato so pobude za ohranitev in sodobno koriščenje in uporabljanje na primer arhitekturne dediščine tem bolj pohvale in priznanja vredne in naj bi drugim služile kot dober zgled, kako ohranjati plemenitost in pestrost dežele. Na Ziljski Bistrici sta zakonca Pepca in Ludvik Druml, po domače Vničeva, stari hlev, po ziljsko »štava«, spremenila v večnamenski galerijski oz. razstavni in družabni prostor, ki so ga domačini in gostje od prvega trenutka naprej osvojili kot »svojega«.

Hlev se ni samodejno spremenil v »kulturno štavo«, ampak sta tej spremembi botro-

vala skrbno, skorajda nežno načrtovanje in upoštevanje vseh arhitektonskih, tradicionalnih in tehničnih vidikov ter potreb, pri čemer sta lastnika bila odprta za predloge in tudi potrebe družine in vasi.

Tako je skozi leta nastajal prostor, ki skorajda občutno izžareva in domala dobesedno diha vso svojo zgodovino (nekateri bi rekli »preteklost« in ga morda prav zaradi tega opisali, beri podrli) in domačnost, ki so jo gradili in gojili rodovi prednikov in vse osebe, ki so kdajkoli imele opravka s tem prostorom, ga uporabljale ter dopolnjevale. V njem čutiš pravilnost čudovitega starega reka »Ta hiša je moja, pa vendar moja ni/ tisti, ki za mano pride, jo tudi zapusti/ ta tretjega bodo odnesli iz hiše te/ prijatelj odgovori, čigava hiša je!«

Drugi bi ta prostor morda podrli, Vničeva pa sta iz njega napravila nekaj, kar bo koristilo njima in njuni družini, sosedom, vasi in širši srenji. Napravila sta nekaj, kar ima preko vseh časovnih, lokalnih in jezi-

Zakonca Druml z otroki in umetnikoma

kovnih meja in namenskih ožin svojo veljavo ter pomen in s tem predstavlja pomembno humanistično vrednoto.

Preteklo soboto, 1. oktobra, so hlev odprli s čudovito razstavo kiparja Jusufija Iliasa in Alfreda Emmerlinga. Iliasevi leseni titani izžarevajo nekaj arhaično-velikanskega, pozna se jim, da je kipar vanje vložil vso svojo silno moč, kot da se je z njimi spoprijel na življenje in smrt in iz njih v hudem boju

izluščil končno obliko. In ti kipi se skladno ujemajo z nežnimi in naivnimi slikami Alfreda Emmerlinga, ki v svojih upodobitvah sledi življenskem ritmu pri Zilji.

Odprtja »štave« so se udeležili sosede, številni prijatelji družine Druml in znanci od blizu in daleč. Svoje zadovoljstvo in zadoščenje je posebej poudaril ziljski župan Wiesflecker, za fin glasbeni okvir pa so poskrbeli Danica Hanuna in Pep-

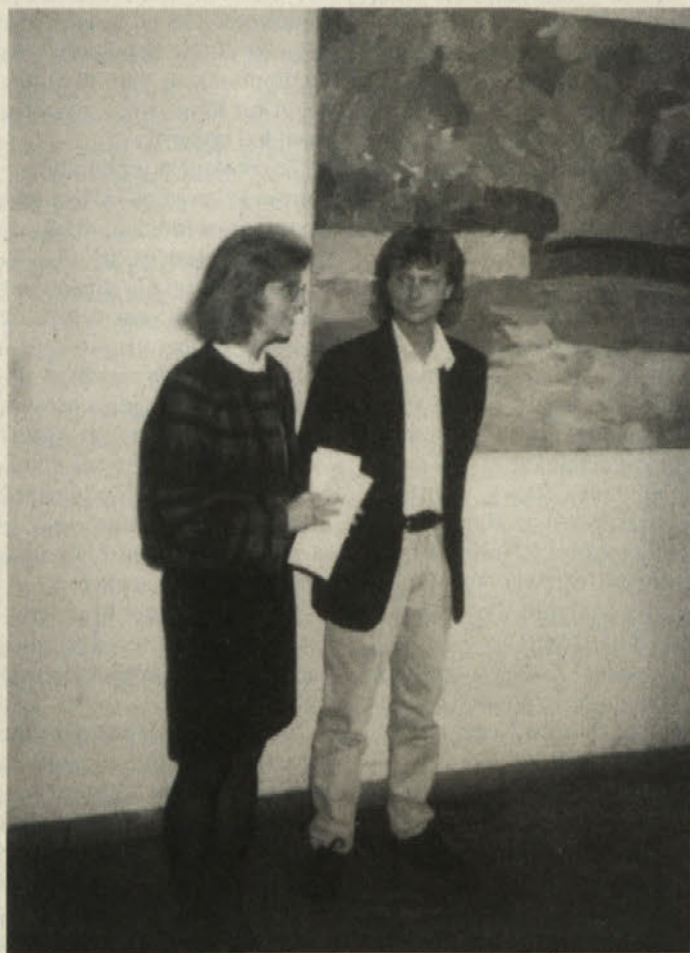
ca Druml ter violonist Andrej Kuret iz Trsta. V nedeljo, ko so v glavnem bili povabljeni vaščani, pa je bistriški župnik Stanko Trap blagoslovil Vničev »kulturno štavo«.

Razstava je odprta do prekonaslednje nedelje, ogled pa je možen dnevno med 17. in 20 uro.

Franc Wakounig

SREČANJE V OKTOBRU

Kristijan Sadnikar razstavlja v Velikovcu

Zalka Kuchling je predstavila slikarja K. Sadnikarja

V okviru »Srečanja v oktobru« je bila preteklo soboto zvečer v velikovškem mestnem stolpu otvoritev razstave akademskega slikarja Kristijana Sadnikarja iz Šentprimoža. Udeležilo se je je precejšnje število obiskovalcev obeh narodnosti, umetnika pa je predstavila predsednica velikovškega KD »Lipa« mag. Zalka Kuchling. Ob srečanju je z ubranim petjem nastopil »Kvartet Rož«.

(e. d.)

TIROLSKI KULTURNI TEDEN

Vrsta prireditvev in predavanj

Med Koroško in Južno Tirolsko obstajajo ozke zgodovinske, prometne in gospodarske ter kulturne vezi. Le malokdo ve, da najstarejše upodobitve koroškega grba ne najdemo v deželi ob Dravi, ampak na gradu Tirol blizu Merana. Koroška in Južna Tirolska sta bili povezani preko rodbine Meinhardov ali goriških grofov, pozneje je briksenška škofija imela obsežne posesti na zgornjem Koroškem in tudi v Sloveniji (okoli Škofje Loke), do leta 1918 pa sta obe deželi bili pod habsburško krono. Razvoj po prvi svetovni vojni, jeseni 1918 so italijanske čete zasedle deželo ob rekah Etsch in Eisack, ki je s senžermensko pogodbo 1. 1919 dokončno bila dodeljena Italiji, je te neposredne stike prekinil oz. zelo omejil. Zadnja leta se južnotirolska deželna uprava trudi s posebnimi Južnotirolskimi kulturnimi dnevi v posameznih avstrijskih zveznih deželah poživiti nekdanje stike. Letos je na vrsti Koroška, kjer bo južnotirolski kulturni teden potekal med 15. in 21. oktobrom.

Pričel se bo kulturni teden v soboto, 15. oktobra zvečer s koncertom v veliki dvorani celovškega Doma glasbe. Poleg skupine »VocalArt« iz Brixna,

Na gradu Tirol je najstarejši koroški grb

ansambla »Cantabile« iz Brunecka, zbora »Singkreis Seltenheim« iz Celovca bo sodeloval tudi Mešani pevski zbor »Jakob Pötelin-Gallus«.

V nedeljo, 16. oktobra ob 10. uri dopoldne boju Južni Tirolci oblikovali mašo v cerkvi sv. Egidija v Celovcu, ob 11.30 pa bo deželni kulturni referent dr. Ausserwinkler v deželni muzeju odprl razstavo južnotirolskih knjig.

V cerkvi sv. Egidija bo v ponedeljek, 17. oktobra zvečer (19.30) orgelski koncert Herberta Paulmichla.

V torek v občinskem centru

Roberta Musila v Šentrupertu predavanje o Južni Tirolski kot kulturni deželi.

V sredo, 19. oktobra ob 20. uri prav tako v centru Roberta Musila dia-predavanje o »možu v ledu«, o Ötzi.

V četrtek, 20. oktobra ob 20. uri v centru Roberta Musila predavanje o muzealnem koriščenju nekdanjih rudarskih struktur na Južnem Tirolskem. S folklornim večerom v petek, 21. oktobra zvečer v celovškem Domu glasbe se bo zaključil južnotirolski kulturni teden na Koroškem.

F.W.

Mira Prušnik – 75 let

Mira Prušnik iz Čahorč praznuje svoj 75. letni življenjski jubilej. Žena pokojnega borca Karla Prušnika-Gašperja je vsa po vojna leta aktivna odbornica Zveze slovenskih žena ter prizadevna borka za obstoj slovenske narodne skupnosti in za boljše odnose med obema narodnima skupnostima na Koroškem.

V času druge svetovne vojne, ko je bil naš narod obsojen na smrt, se je leta 1943 pridružila borbem za svobodo, kjer je bilo njeno mesto v tehniki. Po vojni se je vključila v žensko gibanje. Odlikuje jo njena skromnost, predvsem pa njena pripravljenost pomagati. Ob življenjskem jubileju ji želimo, da bi bilo njeno prizadevanje na področju našega narodnega življenja deležno še večjih uspehov.

Pridružujemo se vsem čestitkam in dobrim željam, ki jih je prejela te dni, predvsem pa je naša želja, da bi bila še dolgo čila in zdrava med nami.

Zveza slovenskih žena

P.S.: Čestitkam se pridružujeta tudi uprava in uredništvo Slovenskega vestnika.

SPD »JEPa-BAŠKO JEZERO«

Veselo na delo v zgornjem Rožu

Pod tem geslom je predstojništvo SPD »Jepa-Baško jezero« Loče/Pečnica, dne 1. oktobra vabilo na klavzuro razširjenega odbora v farovž na Pečnici, ki naj bi prvenstveno služila načrtovanju smernic za delovno dobo 1995/96.

Uvodni referat dr. Jožeta Marketza: Kultura kot pot k polni uresničitvi človeka je bil zelo posrečno izbran, saj je v marsičem pomenil pravcati izziv za odbornike in goste. Kultura da se ne more pojmovati le v neki zelo okrnjeni ožini, marveč jo je treba videti v vsej njeni obsežnosti, ki zajema domača vsa področja našega bivanja – je bila vodilna misel tematike. Zato tudi posamezne, nekdanje norme ne morejo biti več veljavne za današnji čas, tudi ne za našo narodnost. Znale krilatice

o prevzemanju od naših prednikov, skrbnem ohranjanju in neomadeževano predajanju kulturnih dobrin našim zanamcem in podobno ne morejo biti edini cilj delovanja kulturnih društev; te dobrine je treba napolniti z življenjem današnjega časa, jih plemeniti, jih dopolnjevati. Potemtakem tudi nekdanja »sveta« načela – matidomovina – bog ne smejo biti edino merilo za identifikacijo našega človeka; videti je treba njegovo hotenje v kontekstu družbenega, socialnega in političnega vidika. Brez dvoma pa je, še posebno za našo narodnost, osnovna podlaga materin jezik. Povedanih je bilo še veliko drugih, zanimivih misli, ki jih v celotnem obsegu ni mogoče podati na tem mestu. Po referatu so odborniki govorili o projektu Franc Aicholzer.

Društvo se že dalj časa ukvarja z dejstvom, da bi se bilo potrebno oddolžiti domačinu, zaslužnemu šolniku na primeren način, bodisi s kakim poimenovanjem ali spominskim obeležjem. Kot je bilo slišati, prvo ni naletelo ravno na dosti razumevanja občinskega predstojništva. Nadalje so obravnavali oblikovanje društvenega časopisa »Jepa«, ki izhaja dva do trikrat na leto in naj bi bil tudi vnaprej dvojezičen. V drugem delu so odborniki stavili smernice za delo v prihodnjem obdobju ter za bolj urejeno pobiranje članarine.

Po dobrih petih urah je predsednica Anica Lesjak-Ressmann zaključila sejo z zahvalo za sodelovanje in s pozivom za še močnejšo zavzetost odgovornih.

F. Č.

RAZSTAVA

Skopa govornica slik

S slikami Francoza Patrika Bangale je galerija Rožek preteklo soboto pričela svojo jesensko razstavno sezono. Govornica razstavljenih del, v glavnem stilizirani objekti iz narave kot listje in drugo, je zelo skopo odmerjena, kar velja tako za barvne kompozicije kot tudi za črto. S tem mladi umetnik dosega zelo jasno skomponirane in izrazne sižeje, kar v prenesenem smislu odgovarja jesenskemu vzdušju, ko listje pada in se narava otresa vsega, kar bi jo oviralo pri počivanju in nabiranju novih moči. Bangalova razstava je

Patrik Bangala v Rožeku

prvi korak v sklopu mednarodnega sodelovanja med rožeško galerijo Marije Šikoronje in pariško galerijo Agnes B »de jour«. Galeriji načrtujeta v prihodnje tudi izmenjavo umetnikov in galeristka Šikoronja ima v mislih že nekaj umetnikov, ki bi prišli v poštrev, med

njimi so Prančič, Gustav Januš in Drago Druškovič.

Razstava Patrika Bangale je odprta do 26. oktobra, in sicer od srede do nedelje med 15. in 18. uro.

F. W.

Jezik je duša

Janko Messner

Bojo Avstrijci pristali ali ne?

Težko je na to vprašanje odgovoriti! Če bi človek vedel, kje naj pristanejo, na bregu reke ali na letališču ali v pristanišču, bi laže ugibal. V intervjuju SV 1. kimavca t. l., ki mu posvečam že tretji jezikovni pogovor, pa je zapisano: »Ker Avstrijci v pogovorih niso popustili, ni bilo zaželenih rezultatov. Upamo, da bojo jeseni končno pristali, ker sicer bi se ta sporazum prenesel v EU.«

Slovenski pravopis ima za takšna pristajanja puščico k ustrežnejšim glagolom. Tako predlaga namesto »pristati na pogoje« – privoliti v pogoje, pritrditi jim, strinjati se z njimi, Gradišnik pa pravi, da je za »pristajanje« včasih najboljšo nadomestilo kar sprejeti, torej da se bojo spogoji strinjali ali jih sprejeli.

»Po mojih informacijah je stvar sledeča: »Ko bi človek le mogel vohati, kaj ta stvar sledi: kakor pes zajca ali rudar rudo ali tujec v mestu vodniku, študent predavanju? Ti vsi sledijo, so sledeči, edino stvar ne more biti sledeča, zato je v takšnem primeru lahko samo takšnale, takale ali tale!«

Sledeči predpisi so po slovensko tile predpisi.

Kadar kako besedilo v časopisu ni končano, se pripeti, da urednik pripiše »dalje sledi«, namesto da bi zapisal: n a p r e j pri h o d n j i č .

Klasika v gradiču Pretekli petek, 30. septembra, je v okviru boroveljske kulturne jeseni nastopil v krajevnem gradiču svetovnoznani Tartinijev kvartet iz Ljubljane. Četverica slovenskih interpretov je številno občinstvo navdušila z mojstrskim predvajanjem del Tartinija, Mozarta in Debussyja, za nameček pa je zaigrala znano Mozartovo uspešnico »Malo nočno glasbo«.

SLOVESNOST OB 90-LETNICI SPD »RADIŠE«

Na Radišah stezic ni zaraslo grmovje ...

Generacija, ki bo na Radišah tudi v bodoče še čistila stezice

Radiše in z njimi vsa slovenska skupnost na Koroškem in preko meja so v nedeljo praznovala pomemben mejnik kulture in omike – 90. letnico ustanovitve SPD »Radiše«.

To ni bil praznik za betežnega starčka, ki je napravil obračun s svetom in že tudi z Bogom, kot bi morda kazala visoka starost, ampak dan veselja za krepko, bujno brsteče in razvito društvo, ki iz devetih križev črpa ponos, samozavest, delavnost, izkušnje, toleranco in izostren čut za kulturne in izobraževalne potrebe naroda. To je društvo, ki prav zaradi svoje dejavnosti in svoje širine ter stanovitnosti danes lahko z upravičenimi pričakovanji in upi zre v prihodnost.

Praznovali pa so še en pomemben datum – namreč petnajstletnico Kulturnega doma, ki je zrasel kot sad samopomoči in daljnovidnosti iz bivšega farovškega skednja, pri čemer velja velika zahvala prav nekdanjemu župniku Ludviku Janku, da je dal poslopje na razpolago. Svojega dolgoletnega župnika in njegovega naslednika dr. Marketza so Radišani v nedeljo seveda prav pristočno pozdravili.

Zanimiva razstava

Radišani so se na svoj veliki dan temeljito pripravili. Pripravili so obširno fotografsko in dokumentacijsko razstavo o razvoju vasi in društva, izdali so posebno brošuro in hoteli so veselje deliti z drugimi, zavedajo se, da se tudi veselje da pomnožiti. Zato so slavnostno akademijo v nedeljo popoldne oblikovali skupaj z vidnimi predstavniki Republike Slovenije, občine Žrelec, zastopniki koroških deželnih in slovenskih političnih in kulturnih orga-

nizacij ter z zbori in društvi iz sosesčine in iz pobratenih krajev v Sloveniji ter v primorskem zamejstvu.

Dopoldne pa so se pri posebnih božji službi spomnili vseh rajnih članov društva, od katerih naj bosta omenjena ustanovitelj kaplan Valentin Lakner ter Šiman Wrulich, legendarni radiški prosvetaš in pevec.

Dvorana je bila domala premajhna, toliko ljudi se je zbralo v Kulturnem domu. In ko so na začetku vse skupine društva skupno nastopile, je oder bil skoraj premajhen. Vesel in čudovit je bil pogled na društveni naraščaj, ki je bistveno sooblikoval obletnico svojega društva in ki je porok za to, da bosta slovenska beseda in kultura na Radišah tudi v prihodnje igrali veliko in pomembno vlogo. V nedeljo so se postavili kot člani mladinskega in otroškega zbora, kot dijaki Glasbene šole, kot kvartet trobil.

Predstavitev brošure

Že dopoldne po maši pa so z majhno slovesnostjo ob otvoritvi razstave predstavili tudi lepo in z ljubeznijo pripravljeno brošuro »Na poti v vas«, ki je nastala ob raziskovalnem delu mladih iz Slovenije in domače mladine. V velikonočnem tednu so hodili od hiše do hiše, se pogovarjali, spraševali in si zapisovali. Ob strani so jim stale strokovne mentorice iz Slovenije pod vodstvom Mojce Ramšakove. V nekaj delovnih skupinah so mladinci spoznavali zgodovino delovanja društva, spoznavali, kakšno otroštvo so imeli ljudje nekoč, prisluhnili so starim pripovedkam, raziskovali stare obrti, obcestna znamenja in velikonočne šege.

Odkrivanje kulturne dedišči-

ne je raziskovalno področje, ki ga že dolga leta intenzivno proučuje v sodelovanju z etnologij ljubljanske univerze Zveza prijateljev mladine – Ljubljana

Številni pevci so dobili priznanja Zveze kulturnih organizacij Slovenije

V ospredju Stanko Wrulich, dolgoletni zborovodja Radišanov

center. Prav s te strani je prišla lansko leto tudi pobuda, da bi se takih raziskovalnih projektov lotili tudi na Koroškem. Z organizacijsko in deloma tudi s finančno pomočjo Zveze prijateljev mladine in njene prizadevne Romane Savnik se je Slovenska prosvetna zveza lotila raziskovalnega dela na Koroškem. Lani so tako razis-

kovali v Šentjanžu in v Bilčovsu, letos pa so nadaljevali delo na Radišah.

Brošuro lahko kupite tudi pri Slovenski prosvetni zvezi za ceno 80 šil. Zanimivo branje, saj so si običaji in zgodovina vasi po Koroškem vendarle podobni.

Svečana akademija

Občinstvo je s pesmijo pozdravil Mešani pevski zbor pod vodstvom Nužej Tolmajerja, izmenično so potem nastopili Radiški fantje in društveni naraščaj, vmes pa so kot rozine bile natrošene pesmi slovenskih pesnikov. V premislek je Andrej Lampichler nanizal misli o stezicah, ki jih je že drugod po sosesčini zaraslo grmovje, na Radišah, kjer je delovalo slovensko prosvetno društvo, pa so zmeraj bili ljudje, ki so skrbeli, da so te stezice ostale prehodne in slovenska beseda živa.

Na Radišah pa so znali poiskati tudi stezico in pot do plodnega in spoštljivega sodelovanja s skupinami iz vrst večinskega naroda.

Predsednik Tomaž Ogris je v svojem nagovoru posebej omenil delež društva pri ohran-

nem jeziku je Ogris izrazil željo, da bi na Koroškem pestrost in raznolikost še dolgo dajala podobo deželi in da ne smemo dopustiti, da bi Koroška oz. Radiše postale jezikovna in kulturna monokulturna pustinja.

Pozdravi, priznanja

Predsednik Slovenske prosvetne zveze Gustav Brumnik je dejal, da so na Radišah imeli prave ljudi na pravem mestu, ki so se, kot kaže Kulturni dom, tudi pravilno odločali. Pohvalil je skrb za naraščaj ter bogato brošuro »Na poti v vas«. V znak priznanja za njegovo delo kot dolgoletni prosvetaš, med drugim tudi kot predsednik društva, je Ludvik Ogris prejel »Drabosnjakovo priznanje«, to je najvišje odličje Slovenske prosvetne zveze.

V imenu ministra za kulturo Rudolfa Scholtna je spregovoril sekcijski vodja dr. Wolf in dejal, da je ob tej priliki dobil dober vpogled v slovensko izobraževalno dejavnost na Koroškem.

Državni sekretar za Slovence po svetu, dr. Peter Vencelj je kulturo imenoval duhovno hrano ljudstva in je radiškemu društvu pristočno čestital za vse, kar je v teku devetdesetih let napravilo za ohranitev, rast in razvoj slovenske kulture na Koroškem.

Čestitke so prinesli še žrelski podžupan Käfer, predsednik pobratenega zbora iz Žrelca Lepitschnig, predsednik EL Andrej Wakounig, deželnozborska poslanka Melitta Trunk v lastnem imenu in v imenu kanclerja Vranitzkega ter deželnega kulturnega referenta Ausserwinklerja, vicezvezna svetnica Ani Blatnik, zastopniki SPD »Danica«, »Zarja« ter pobratenih društev iz Slovenije.

Drugi del proslave so oblikovali moški zbor iz Žrelca, moški zbor iz Kroke, šentjanški tamburaši, dekliški zbor iz Doline pri Trstu, mešani pevski zbor »Zarja« iz Železne Kaple in kvartet domačih trobentačev. Pred koncertom pa je občinstvo zabavala godba iz Šmihela.

Podelitev Gallusovih značk

Na pobudo SPZ je predsednik Zveze kulturnih organizacij Slovenije Franček Rudolf številnim pevcem radiškega mešanega zbora podelil najvišje pevsko odličje, Gallusovo značko. Zlato Gallusovo značko so dobili: Andrej Lampichler, Tomaž Ogris, Mici Pichler, Neži Povše, Janko, Folti in Ani Tolmajer ter Nuži Wieser. Zborovodja Nužej Lampichler je dobil srebrno Gallusovo značko.

Franč Wakounig

DR. SEPP BRUGGER:

Politična razprava slovenskih organizacij na stranskem tiru

Pred dobrimi petimi leti je Avstrijsko ustavno sodišče ugotovilo, da je zahteval slovenskih staršev po javni dvojezični šoli v Celovcu utemeljena in upravičena. Za prizadete starše je to po dolgih letih vztrajanja bil izreden in zaslužen uspeh, za mladega odvetnika vzhodnotiroškega porekla dr. Seppa Bruggerja pa je to bil prav gotovo eden največjih podvigov v njegovi pravniški dejavnosti. Pravniške pisarne Seppa Bruggerja medtem že nekaj let ne najdete več v Celovcu, pač pa nekje v 8. dunajskem okraju. Na Dunaj je zašel tako rekoč po službeni dolžnosti, saj že nekaj let deluje kot pravni referent Zelenega kluba v avstrijskem parlamentu. Na Dunaju je nastal tudi naslednji pogovor. Naj povem kar na začetku: z manjšinskimi vprašanji se Sepp Brugger tudi danes še zelo intenzivno ukvarja – tako v okviru svojega dela kot tudi zasebno.

Gospod Brugger, kako iz današnjega vidika ocenjujete odločitev Ustavnega sodišča za javno dvojezično šolo v Celovcu?

Takratno ugotovitev Ustavnega sodišča sem pojmoval kot potrdilo za to, da manjšinska določila Avstrijske državne pogodbe niso izpolnjena in kot jasen signal za to, da je še marsikaj odprto ne samo na šolskem področju, temveč glede na celotno manjšinsko politiko. Pričakoval sem, da bodo Slovenci izkoristili to priložnost ter z vso vnemo skušali uresničiti svoje zahteve in reševati odprta vprašanja, če ne drugače, pač s pomočjo ustavnih sodnikov.

Vendar takrat obe osrednji organizaciji nista ukrepali. Nasprotno, obe sta se strmoglavili v nekakšno razpravo o zastopstvenih strukturah, in skoraj sumim, da je začetek te razprave s kakšno izjavo ali prikritim zagotovilom namenoma pospeševal takratni deželni glavar Haider. Kakorkoli že, politična razprava slovenskih organizacij je bila speljana na stranski tir, s tem pa je bilo preprečeno napredovanje pri reševanju konkretnih problemov in uveljavljanje narodno-političnih zahtev.

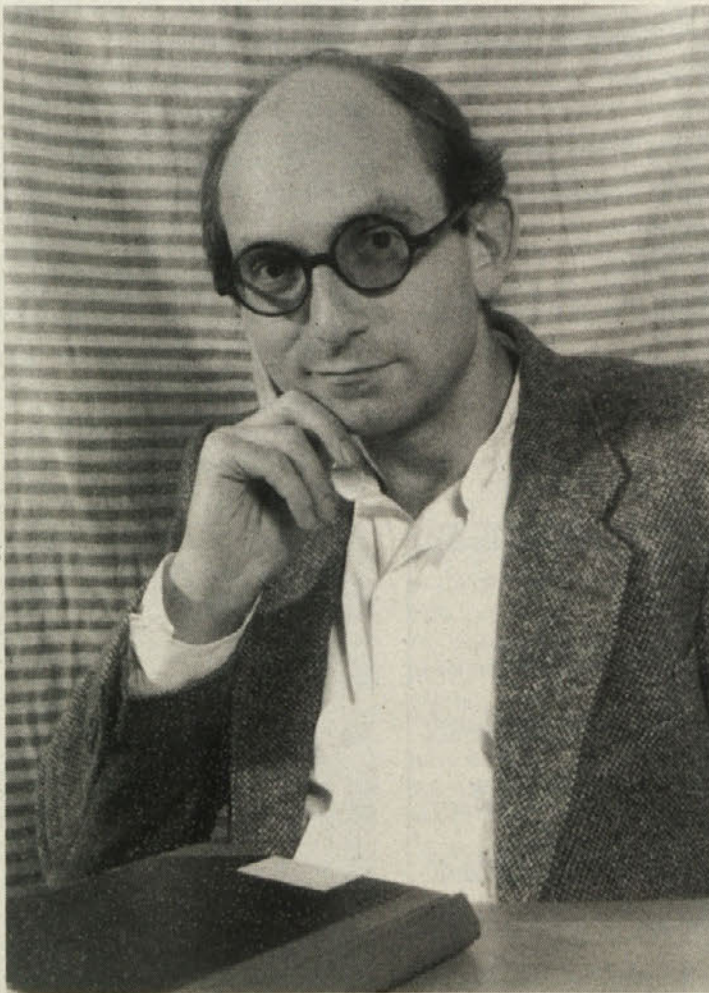
Konkretno: katere zahteve bi takrat lahko uveljavili?

Iz ugotovitve Ustavnega sodišča v zvezi z javno dvojezično šolo v Celovcu je bilo mogoče jasno razbrati, da na Koroškem obstajajo različne ureditve glede uporabe slovenščine v šoli, na uradih in pred sodišči, in da te ureditve ne ustrezajo ustavnim določilom.

Na tem področju bi torej bilo mogoče tako na politični ravni kot pred Ustavnim sodiščem izterjati enotno ureditev za avtohtono naseljeno področje koroških Slovencev, saj nikakor ni razumljivo in utemeljeno, zakaj na veljavnostnem področju dvojezičnega šolstva ne bi bila mogoča in potrebna uporaba slovenščine

kot uradni in sodiščni jezik. Tako imajo na primer v Bilčovsu slovenščino v šoli in na topografskih napisih, pred pristojnim sodiščem pa je ni mogoče uporabljati – to po mojem prepričanju ni v skladu z ustavnimi načeli o enakosti.

Druga bistvena zahteva, ki bi jo lahko uveljavili, izhajajoč iz ugotovitve Ustavnega sodišča, je deželna zakonska ureditev dvojezičnosti v javnih otroških vrtcih. Zahteva po dvojezičnih vrtcih povsod tam, kjer obstajajo tudi dvojezične šole, se mi zdi samoumevna. Glede na odličen razvoj dobrososedskih odnosov s Slovenijo in rastoči pomen slovenščine za koroško gospodarstvo tudi ne more biti resnih političnih ar-

Odvetnik dr. Sepp Brugger

Ali ni tudi razprava o vprašanju demokratičnega zastopstva utemeljena?

Mislím, da sta obe slovenski osrednji organizaciji bolj demokratično organizirani kot večina političnih strank v Av-

narodno skupnost je postala organizacijam najvažnejša zadeva prav ta razprava o internih strukturah, ki je konec koncev privedla v prepiranje o tem, kdo je boljši narodni zastopnik.

Osnovni problem, ki ga pri

»Obe osrednji organizaciji sta se strmoglavili v nekakšno razpravo o zastopstvenih strukturah, in skoraj sumim, da je začetek te razprave s kakšno izjavo ali prikritim zagotovilom namenoma pospeševal takratni deželni glavar Haider.«

gumentov proti pospeševanju dvojezičnosti.

Prej ste govorili o možnosti, da so slovensko politiko speljali na stranski tir. Kaj niso kljub temu odgovorne slovenske organizacije same?

Seveda sta osrednji organizaciji sami krivi, če sta se podali v smešno in izključno razpravo o tem, kdo več velja, kakšen ustroj zastopstva je boljši in kdo je boljši zastopnik, namesto da bi se ukvarjali tudi z drugimi važnimi vprašanji. Tako je nastal le vtis, da je namen narodnostne politike »celovških« organizacij predvsem ta, da si v medsebojnem prerekanju druga drugi dokazujeta, kdo je v javnosti boljši zastopnik manjšine.

striji. Tudi stranke delujejo na osnovi reprezentiranja in podobno sta organizirani tudi osrednji organizaciji – kot interesni zastopstvi, ki jih sestavljajo podorganizacije, le-te pa spet članstvo, ki voli svoje predstavnike in delegate. Nobena stranka nima drugačne in boljše osnove ureditve, če izvzamem Zelene.

Kaj pa zahteva po javnopravnem zastopstvu?

Je vsekakor vredna razprave in utemeljena, prav tako, kakor so lahko utemeljene vse mogoče interne razprave o novih in boljših organizacijskih strukturah. Vendar mislim, da je pri tem prišlo do usodne zamenjave težišč: namesto izvajanja narodnostne politike za celotno

tem vidim: zahteva po taki razpravi ni prišla od prizadetih samih, torej od slovenskega prebivalstva; nekatera vodstva so to razpravo vnesla v društva in med pripadnike narodne skupnosti. Gre torej za že znani princip širjenja demokracije »od vrha proti dnu«, ne pa, kakor bi morda pričakovali, za uveljavljanje demokratičnih načel »od spodaj navzgor«.

Naknadno lahko le ugotovljamo, da je čas po ugotovitvi Ustavnega sodišča za slovensko manjšino bil politično izredno ugoden. To dokazuje ne nazadnje okoliščina, da je bolj ali manj vzporedno prišlo do odločilnih premikov v vprašanju dvojezične trgovske akademije in slovenskih televizijskih oddaj.

Kakšen je po vašem mnenju današnji položaj koroških Slovencev v primerjavi z drugimi manjšinami v Avstriji?

Mislím, da so koroški Slovenci trenutno v času preobrata. S strani avstrijskih in koroških političnih gremijev so zdaj bili dani določeni predlogi o sodelovanju predstavnikov manjšine v deželnem zboru. Ta predlog naj bi sprejeli in se zavzeli za njegovo čimprejšnjo in čimboljšo realizacijo. Naslednji korak naj bi bil, da se podoben model uresniči tudi na ravni državnega zbora, in za Zelene lahko povem, da ga bomo v naslednjem delovnem obdobju v parlamentu gotovo podprli. Nato pa naj bi slovenske organizacije pozabile na prepir »kdo je boljša organizacija« ter se spet spomnile, kateri so prvenstveni cilji, ki jih velja doseči. In teh gotovo ni malo, nekatere sem ravno naštel, začnejo pa lahko kar z najvažnejšo zadevo, to pa je uveljavitev dvojezičnosti v javnih otroških vrtcih na narodnostno mešanem območju.

Če primerjam situacijo Slovencev na Koroškem s situacijo gradiščanskih Hrvatov, se mi vsiljuje vtis, da so Hrvati v preteklih letih – za svoje razmere – dosegli skoraj več kot Slovenci. To velja predvsem za področje deželne zakonodaje za otroške vrtce, ki manjšini sicer ne nudi idealna, a vendar sprejemljiva izhodišča; za področje dvojezičnega šolstva, ki ga sicer tudi na Gradiščanskem kritizirajo, velja ugotoviti, da je vsaj toliko boljše od koroškega, v kolikor ne predvideva narodnostnega ločevanja dijakov, dvojezični pouk pa je predviden tudi za 4. razred. Hrvati sicer še nimajo dvojezičnih topografskih napisov, mislim pa, da je samo vprašanje časa, kdaj jih bodo dobili. Zlasti po nekakšnem narodnostnem prebujanju v preteklih letih položaj za Hrvate na Gradiščanskem postaja čedalje boljši. Seveda pri taki oceni ne smemo prezreti dejstva, da so se Slovenci na Koroškem v preteklosti zaradi številnih nemškonskonalnih napadov na njihovo narodno skupnost opredeli za močno poudarjeno obrambno politiko in da niso vajeni ofenzivne politike. Za ofenzivo je vedno skrbel KHD in podobni krogi, bodisi pri demontaži dvojezičnega šolstva 1958. leta, bodisi pri pogromu na dvojezične napise 1972. leta ali pri razpravi o šolstvu v osemdesetih letih, manjšina pa je bila vedno v defenzivi. Od tod očitno izvira šibkost pri formuliranju in tudi uresničevanju daljnosežnih ciljev v narodnostni politiki osrednjih organizacij.

Hvala za pogovor!

Z dr. Seppom Bruggerjem se je pogovarjal Igor Schellander

PRIREDITVE

ČETRTEK, 6. 10.

TINJE, Dom v Tinjah
16.00 Jezikovni pogovori – začetek tečaja; vodi dr. France Vrbinc
18.00 Slovensčina za napredujoče, 1. del; vodi ravnatelj Mirko Srienec

NEDELJA, 9. 10.

CELOVEC, v domu glasbe – SPZ in KKZ
14.30 Carl Orff: Carmina Burana
LIBELICE, v gasilskem domu
14.30 Predstavitel brochure in kasete »Vsaka vas ima svoj glas«

PETEK, 14. 10.

PLIBERK, v župnišču – Katoliška prosveta
19.30 Pogovorni večer (nem.) »Pomaga cerkev ljudem živeti?«; predava prof. dr. Karl R. Essmann z Dunaja

SOBOTA, 15. 10.

DOM V TINJAH
15.00 Ikebana jeseni (nem.); vodi Herta Deutsch
SELE, v gostilni Malle – DSG Sele
20.00 Ples športnikov; za zabavo igra ans. »Obzorje«
Sele, v farnem domu
19.30 E. Kishon: Poročni list (premiera). Nastopa gledališka skupina KPD »Planina«; režija Franci Končan

NEDELJA, 16. 10.

TINJE, Dom v Tinjah
15.00 Ikebana jeseni (nem.); vodi Herta Deutsch
ŠENTJANŽ v Rožu – Dekanija Borovlje
10.00 Družinsko romanje »Ljubezen – temelj družine« maša, kosilo, za vsakega nekaj, kulturni spored, sklep romanja v cerkvi

TOREK, 18. 10.

DOM V TINJAH
19.30 V okviru literarnih srečanj »Slovenska mesta – slovenske pokrajine« Andrej Hieng: Moj poseben pogled na Ljubljano – večer spremlja Horst Ogris

PETEK, 21. 10.

PORCIA, dvorec – Biro deželne vlade
Kongres »Narodne skupnosti v Evropi« – Narodne skupnosti in mediji – Svoboda v raznolikosti

SOBOTA, 22. 10.

PORCIA, dvorec – Biro deželne vlade
Kongres »Narodne skupnosti v Evropi« – Narodne skupnosti in mediji – Svoboda v raznolikosti
OBIRSKO, pri Kovaču – Alpski klub Obir
20.00 10 let »Tria Pavlič« – nast. Trio Pavlič s pevci, kvartet Rogla, MoPZ »V. Polanšek«, Pegrino trio, ans. Fantje izpod Rogle

RAZSTAVE

■ ŠENTPAVEL V LABOTSKI DOLINI
Samostan – Razstava »Glas & Porzellan – Tischkultur und Lebensfreude« (do 27. 10. vsak dan od 9. do 17. ure)

■ ŠTALENSKA GORA
Izkopanine na Štalenski gori / Magdalensberg do 28. 10. od 9. do 12. ure in 12.30 do 17. ure

■ BOROVLE
Puškarski muzej odprt do 8. oktobra: od ponedeljka do petka med 10. in 13. uro in med 15. in 18. uro, ob sobotah od 10. do 13. ure
Galerija v gradiču – Gustav Januš in prof. Vittorio Balcone (skulpture)

■ VELIKOVEC
Galerija Magnet, Hauptplatz 6 – Razstava Wernerja Berga, (do 5. 11.)

■ VRBA
Casineum – Simon Veratschnig »Impressioni veneziane«

■ CELOVEC
Galerija H-punkt, St. Veiterstr. 4, Anton Fercher »Spurensuche«; Paul Kulnig »Brdo 93 – 94« (do 8. 10.)
Kunstforum, Villacherstr. 8/II – Armin Ebner, olje akril, beton na platnu (do 7. 10.)
Hiša umetnikov, Goethepark 1 – Gerhard Muhr, Christian Gasser, Joachim Baur (do 29. 10.)
Galerija Carinthia, Alter ol. 3 30 – Maria Moser »Bilder – sinnliche Macht« (do 22. 10.)
Galerija Slama, Benediktiner Pl. 3 – Lisa Huber, Klaus Mertens, Dirk Lumen (do 22. 10.)

■ VRBA
Casineum – Simon Veratschnig »Impressioni veneziane«

■ TRG
Amthof – Gerhild Tschachler – Nagy »Künstlerleben«, vernisaža 10. 10. ob 19.00 (do 25. 10.)

KMEČKA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST (KIS)
vabi na predavanje

Mošt & žganje

Kako pripravimo drozgo, da prav zavre

Referenta: Dipl. inž. Hanzl Mikl in Dr. Hans Madritsch
v četrtek, 6. oktobra 94, ob 19.30 uri, v farnem domu Sele

v sredo, 12. oktobra 1994, ob 19.30 uri, v kulturnem domu na Radišah
v četrtek, 13. oktobra 1994, ob 19.30, v društveni sobi nad Posojilnico Škofiče
Prireditel podpira: Posojilnica-Bank / Zadruga-Market

MOŠT IN ŽGANJE

Kakovost – priznanje za kmeta

Mošt in žganje, to sta dobri tradicionalni kmečki pijači. Dolgo časa so ju na žalost zanemarjali in premalo upoštevali.

Dandanes pa sta kakovosten mošt in žganje v trendu. Kot kmečki specialiteti se z lahkoto vnovčita. Ima pa tudi funkcijo vizitke če ju ponudimo gostom. Kakovost proizvoda pomeni za kmeta tudi priznanje.

Pravo pot do kvalitetnega mošta in žganja opiše sledečih »10 zapovedi«. Več o tem izveste pri KIS (glej objavo).

ŽGANJE

1. Nabiranje sadja: pobiraj zdravo in zrelo sadje (po potrebi naj do kraja dozori v gajbicah)
2. Umivanje sadja: ★ sadje skrbno umivaj in sortiraj (izloči nagnito in nezrelo sadje) ★ odstrani listje in eventualno peclje!
3. Sadje zdrobiti ★ dobro očistiti mlin za drozganje N zmelji pečkasto sadje čim bolj drobno N zmečkaj koščičasto sadje rahlo, da se koščice ne zdrobijo
4. Zaščititi drozgo s kislino ★ uporabljaj citronovo kislino ali »kombi« kislino ★ ph vrednost 3-3,5: pomeri z lakmusovim papirjem (ph-Teststreifen)
5. Dodati selekcionirane kvasovke 10 – 20 g / 100 l drozge
6. Alkoholno vrenje ★ uporabljaj vrelo veho ★ temperatura pri vrenju: 15 – 19°C je idealna ★ drozgo ob začetku večkrat pomešaj (kapo potopi)
7. Konec vrenja: ★ kontroliraj s »clini-testom« ★ drozga vre 3 ★ 6 tednov
8. Ugoden čas za kuhanje žganja ★ najbolje takoj po končanem vrenju ★ če to ni možno: ★ sode čisto napolni (do čepa) ★ sode dobro zapri ★ hrani v čim hladnejšem prostoru
9. Kuhanje žganja ★ prva destilacija (Rauchbrand – Luter) ★ druga destilacija (Feinbrand) – kuhaj počasi, natančno loči cvet oz. belino (Vorlauf) s pokušanjem.

Nabiraj srednji tok (Mittellauf) do 50 Vol. % ★ zbiraj potok (Nachlauf) in ga ponovno kuhaj do približno 55 Vol. % (z vlivanjem potoka v drozgo ali v luter poskušaj kakovost žganja)
10. Priprava za uživanje ★ srednji tok (Mittellauf) shrani najmanj 3 mesece v steklenih balonih (po 20 l / 25 l / 30 l) ★ razredči žganje z vodo, ki ne vsebuje apna tako, da je primerno za uživanje (- 40 Vol. %) ★ hladi razredčeno žganje ca. 1 teden pod 0 °C (v zamrzovalni skrinji) – pozimi lahko znotraj ★ ob koncu filtriraj, da bo bistro

MOŠT

1. Uporabljalj samo zdravo, zrelo in čisto sadje! ★ ne nagnito sadje! ★ ne preveč ranjeno
2. Pred prešanjem: ★ sladkor: moštna tehtnica (Klosterneuburger Mostwaage) (vsaj 9° KMW) ★ kislina: »Blau-lauge-Test« (vsaj 6 g / l)
3. Popravi mošt – če je potrebno ★ sladkor na 100 l mošta 1,3 kg sladkorja = 1° KMW ★ citronova kislina: na 100 l mošta 10 dag citronove kisline = 1 g kisline/l
4. Alkoholno vrenje ★ napolni sode samo do 90 % (ob začetku vrenja, potem dolivaj) ★ dodaj selekcionirane kvasovke (10 – 20 g / 100 l) ★ uporabljaj vrelo veho (Gärspund)
5. Konec vrenja ★ vrelna voha ne dela več ★ »clini-test«: ugotavljanje preostalega sladkorja (»Restzucker«)
6. Mošt pretoči ★ prepreči dotik z zrakom ★ pretoči s črpalko (npr. »Gardena«)
7. Bistrenje (Klärung) ★ napolni sode do čepa ★ ev. uporabljaj »Gelita Klar«, »Blankasit«
8. odtoči mošt do usedline (Klärungstrub)
9. Skladiščenje mošta ★ sode vedno napolni do vrelna voha ★ toči mošt iz majhnih sodov, drugače pa vrelna veho napolni s cvetom in zamaši odprtino z vato

Slovenski vestnik čestita:

Gospe Justini Perč iz Rinkol za rojstni dan; gospe Ivanki Karl iz Belovč za rojstni dan; gospodu Stanku Polzerju iz Šentprimža za rojstni dan; gospodu Tomažu Uraku iz Nagelč za rojstni dan; gospe Fridi Marketz za rojstni dan; gospodu Francu Pasterku iz Železne Kaple za 55. rojstni dan; gospodu Maksu Oražetu – Visočniku z Borovnice v Selah za 60. rojstni dan; gospe Hildi Čertov z Borovnice v Selah za osebni praznik; gospodu Karlu Podgorniku iz Sel za osebni praznik; gospe Mici Kaltenbacher iz Spodnjih Gorič za osebni praznik; gospe Mici Grundböck iz Podrožce za osebni praznik; gospodu prof. Pepiju Stutzu z Rude za rojstni dan; gospodu Francu Schlieserju – Dobnikovemu očetu iz Šmarjete nad Pliberkom za 92.

rojstni dan; gospodu Karlu Pogatschnigu z Dobrove pri Dobrli vasi za 32. rojstni dan; gospe Elfride Bradač iz Zgornje vesce za jubilejno obletnico življenja; gospe Rezi Kolter iz Kajjaz za 30. rojstni dan; gospodu Francu Wrolichu iz Šmihela za dvojni praznik; gospodu Tomiju Ogrišu – Kopenikovemu iz Sel za 60. rojstni dan; gospe Mariji Oraže – Kvadnikovu za 63. rojstni dan; gospodu Jožetu Knaufu iz Male vasi za osebni praznik; gospodu Francu Kuežniku z Doba za osebni praznik; gospe Justini Perč iz Rinkol za osebni praznik; gospodu Mihju Kogoju iz Lobnika za 60. rojstni dan; gospe Mili Weiss iz Celovca za rojstni dan; gospe Miri Prušnik iz Čahorč za 75. rojstni dan; gospodu Andreju Wieserju iz Borovelj za rojstni dan.

Radio Koroška

SLOVENSKE ODDAJE

Četrtek, 6. 10.
18.10 Rož – Podjuna – Zilja
Petek, 7. 10.
18.10 Kulturna obzorja
Sobota, 8. 10.
18.10 Od pesmi do pesmi – od srca do srca
Nedelja, 9. 10.
6.30 Dobro jutro na Koroškem – duhovna misel (mag. Božo Hartmann)
18.10 Dogodki in odmevi
Ponedeljek, 10. 10.
18.10 »(Ne) pripoveduj mi o domovini«
Torek, 11. 10.
18.10 Partnerski magazin
Sreda, 12. 10.
18.10 Društva se predstavljajo

Dober dan, Koroška

Nedelja, 2. 10.,
13.00 ORF 2
Ponedeljek, 3. 10.
16.20 TV SLO 1

PREDVIDENA VSEBINA

■ Dvajsetletnico organiziranega mladinskega gledališča in lutkovnega ustvarjanja na Koroškem je Kršćanska kulturna zveza praznovala nadvse kreativno s predstavo »Sonček, kje si?«. Besedilo je po koroških motivih napisal Marjan Pungartnik, skupina »Lutke mladje Celovec« pa je v režiji Tineta Varla predstavilo igrala v celovškem mestnem gledališču meseca maja. Predstavo je videlo okrog 2.500 mladih iz vseh predelov Koroške.
■ Ob predstavah je Slovenski spored ORF dogodek spremljal s štirimi kamerami, tako je nastala produkcija za slovensko televizijsko oddajo ORF »Dober dan, Koroška«.

Izšel je razpis 14. slovenskega zborovskega tekmovanja

Naša pesem 1995

ki bo od 21. do 23. aprila '95 v Mariboru.

Informacije o razpisu in prijavah na naslovu ZKOS, Štefanova 5, Ljubljana, »Naša pesem«, tel.: 061/ 126 20 83, int. 22 ali 23.

SLOVENSKI VESTNIK

Uredništvo

Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, telefon 0 46 3/51 43 00-30, 33, 34 in 40, telefaks 0 46 3/51 43 00 71.

Usmerjenost lista

seštevek mnenj izdajatelja in urednikov s posebnim poudarkom na narodnopolitičnem interesu.

Uredniki

Jože Rovšek, Sonja Wakounig, Franc Wakounig

Izdajatelj in založnik:

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, Tarviser Str. 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, telefon 0 46 3/51 43 00, telefaks 0 46 3/51 43 00 71.

Tisk

Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, telefon 0 46 3/50 5 66 telefaks 0 46 3/51 43 00 71.

DVOJEZIČNOST V DRUŽINI

Jezikovna kultura in strpnost

»Če starši želijo, da se bo otrok naučil dobre slovenščine, potem morajo zato poskrbeti v prvi vrsti sami.« »Samo tisti otroci napredujejo v slovenščini v šoli, ki že od doma prinesejo znanje.« »Če starši ne govorijo z otroki slovensko, potem je vsaka muja v šoli zaman.« »Šola ne more nadomestiti družine, če se z otrokom doma ne govori slovensko.«

Takih in podobnih trditev je mnogo. Skoraj vsak jih pozna. In kdo jih tudi že ni sam uporabljal? Vsakodnevna izkustva kažejo, da je tako. Otroške vzgojiteljice v vrtcih in učitelji za dvojezični pouk jih bodo skoraj brez izjeme potrdili. Napredki in uspehi v slovenščini so predvsem pri tistih otrokih vidni, ki tudi doma govorijo slovensko. Če starši niso pripravljeni, da bi se z otroki pogovarjali slovensko, je šola brez moči.

Prav gotovo vsebujejo take ugotovitve kar precej resnice. Izkusnje namreč kažejo, da otroci, s katerimi so se starši dosledno v različnih življenjskih situacijah pogovarjali slovensko, brez vsakih zavor uporabljajo slovenščino. »Recept« takega uspešnega posredovanja jezika je v tem, da starši oz. vzgojni upravičenci jezikov ne menjajo, to se pravi, da kljub jezikovno drugačni okolici svoj prvotni jezik ohranijo. Za otroka je namreč od vsega začetka zelo pomembna izkušnja, da jo ena in ista oseba nagovarja dosledno v enem in istem jeziku. Kateri jezik je to potem, ni bistveno. Važno pa je, da ena in ista oseba iz ozira do drugih ali do spremenjene situacije jezika ne menja, torej ne meša. Mešanje oz. menjanje jezikov je v resnici motenje odnosa med starši in otroci. Ako starši začnejo v pogovoru z otrokom mešati jezike, jim otrok v svojem odnosu ne more

Otrok naj se tudi glede jezika lahko zanese na starše

zaupati, to se pravi, da se čuti »prevaranega« in »zmedenega«.

Pogostokrat se čuje, da je v tako imenovani narodnostno mešanih družinah treba najti družinski pogovorni jezik in da že zaradi tega ni umestno, da se starša pogovarjata v različnih jezikih z otroki. Nekateri so mnenja, da je nevljudno, če enega od staršev izključimo iz pogovora z otrokom. Treba je vedeti, da se je ravno v zadnjih

letih tovrstno gledanje spremenilo. Stvar postane takrat kočljiva, kadar starši mislijo, da je enoten družinski jezik potreben. Zahteva po enotnem družinskem jeziku je v toliko nestrpna in izsiljevalna, ker gre kaj kmalu v škodo manjšinskega jezika. Ni družinski jezik tisto, kar je treba uresničiti, marveč vzdušje aktivne strpnosti, v kateri je dvojezičnost oz. večjezičnost samoumevna. Otroka dvo- in večjezičnost v družini

ne moti. Otrok je tisti, ki zna v odnosu do svojih staršev najboljše razlikovati in jih tudi različno nagovarja. Problem v jezikovno mešanih družinah torej nikakor niso otroci, marveč odrasli, ki mislijo, da je enotni družinski jezik najboljši garant dozdevne družinske harmonije. Ta domneva je varljiva, če nista strpnost in zaupanje tista osnova, na kateri je možno reševati konflikte. Zahteva po enotnem družinskem jeziku pa je v resnici zaostala in utesnjena, zahteva po strpnosti do dvojezičnosti pa je najboljši primer za to, kakšno vlogo in položaj ima manjšinski jezik že v družinskem okolju. Ravno ob primerih narodnostno in jezikovno mešanih družin se da dobro opazovati, kateri jezik uporabljajo otroci v pogovoru s svojimi starši.

Če eden od staršev iz vljudnosti do svojega partnerja/svoje partnerice začne v pogovoru z otroki mešati jezike, je posledica ta, da otroci začnejo zavračati enega od jezikov. Po navadi zavrnejo manjšinski jezik, ker spoznajo, da ta jezik ni vedno sprejet in da se ga odrasli v nekaterih situacijah izogibajo. Otrok manjšinskega jezika ne odklanja zaradi tega, ker je manjšinski, ampak ker ga je zavrnila oseba, ki je za otroka zelo pomembna. Učenje jezika je za otroke v prvi vrsti stvar posnemanja in zaupanja v osebo, ki mu je blizu.

Vsekakor, tako manjšinski jezik kot dvojezičnost lahko zaživita samo v odprtem vzdušju. Dovolj je znanstvenih spoznanj, ki dokazujejo prednost ohranjanja vsakega jezika in podpiranja dvojezičnosti. Primanjkuje pa predvsem strpnosti, odprtosti in političnih korakov, ki bi pomagala ta spoznanja uresničiti.

Vladimir Wakounig

IZ ŽENSKEGA VIDIKA

Bodo ženske odločile volitve?

piše Štefka Vavti

Kakor še nikoli poprej so se v poznopoletnem volilnem boju vse avstrijske stranke posvečale nam ženskam, kajti z našo pomočjo si želijo pridobiti glasove. Tako je socialistična stranka tokrat v svojih volilnih sporedih v televiziji postavila v ospredje izpovedi Dohmalove k ženski problematiki. Zeleni in liberalci se sploh kažejo zelo emancipirane, ženske niso zastopane le v volilnih programih, temveč tako rekoč v prvi vrsti. Madeleine Petrovič pri Zelenih in Heide Schmidt s svojim Liberalnim forumom vodita volilni boj teh dveh strank.

Pri ÖVP je stvar spet drugačna, ženske se morajo zadovoljiti s podpiranjem moških, zbrale so se v komiteju »ženske za Buseka«. Še najmanj so ženske vključene v volilnem boju Jörga Haiderja, ki – tako vsaj kaže – zaupa v prvi vrsti svojemu erotičnemu izžarevanju. Kdaj pa kdaj sicer izpusti kakšen stavek v prid ženskam, ko na primer zagovarja nekakšno plačo za gospodinje ali pa poje slavošpeve tistim ženskam, ki so se odločile, da ostanejo doma. Kam ta veter piha, to že vemo: moškim svet, ženske pa naj ostanejo med svojimi štirimi zidovi!

Sicer je menda Haider atraktiven moški, tako da bo verjetno to ali ono žensko na »erotični ravni« nagovoril. Vendar menim, da znamo razlikovati med erotiko in politiko. Odločile se bomo torej za dober političen koncept, ne pa za (menda) atraktivnega moškega!

In zakaj toliko pozornosti ženskam?

Demoskopi so tudi na to vprašanje našli odgovor. Na eni strani je delež žensk med volilci s 54 % znatno višji od deleža moških, na drugi strani pa so se menda ženske v preteklih desetih letih emancipirale od svojih partnerjev in očetov. Demoskop Wolfgang Bachmayr ve povedati, da so še pred desetiimi leti štiri od petih žensk volile isto stranko kakor oče ali pa življenjski partner. Zdaj pa se odločajo same in se celo manj kakor moški nagibajo h krogu difuznih protestnih volilcev, ki nekritično voli npr. Haiderjevo FPÖ.

Smo torej kritične volilke, zato bomo v volilni celici podprle tisto stranko, ki nam ne bo le v volilnem boju obljubljala »modrino z neba«, temveč tisto, ki svoje obljube že zdaj v praksi upošteva.

POROKA

Vso srečo, Tereza in Gašper Ogris-Martič!

Začelo se je nekje v slovensko-hrvaških krogih na Dunaju. Hašpi – kličemo ga tako, kot nekoč njegovega očeta – je doma povedal, da ima prijateljico Terezo, gradišćansko Hrvatiko. Ljubezen je vzklikala med njima. Oba simpatična in zavedna člana svojega naroda, sta se odločila za skupno življenjsko pot.

V soboto, 1. oktobra, na Terezin rojstni dan, so se sorodniki in prijatelji Pjavčevih podali na pot v Pinkovac, nevestin rojstni kraj. Svate iz Koroške so pristrčno sprejeli z vaško godbo na pihala, ki jih je pospremila k družini Herczeg. Po stari gradišćanski navadi smo snubili nevesto in jo odpeljali na matični urad. Seveda se je prej še zapletlo na »muti«, kjer se vaški fantje niso preveč strinjali s tem, da bi jim ženin s

Koroškega odpeljal najlepšo rožico z vrta – »biser«, so rekli v lepem nagovoru. Njihovi želji, da jim plača toliko, da bodo lahko do jutra naslednjega dne zalivali svojo žalost, je ženin seveda ugodil.

Sledila je poroka na matičnem uradu v hrvaškem jeziku. Ta urad ima dvojezičen napis, česar pa nihče od domačinov ni posebej »registriral«, tako samoumevno je to.

Pri naslednji postaji v cerkvi so v hrvaško-slovenski dvojezičnosti dokončno pred Bogom zavezali življenjsko zvezo. Mile tamburice 40-članskega vaškega ansambla in tudi petje Korošcev se je stopnjevalo in ustvarilo vzdušje ene same družine. (Med nami ni bilo nobenega Razkrižja.)

Nato pa z godbo v gostilno, kjer je bila bogato obložena

miza in tudi zlahtnega gradišćanskega vina ni zmanjkalo. Ansambel Drava je skrbel za vse tiste, ki so jih srbele pete. Tamburaši s pevci so nam v koncertu odprli zakladnico gradišćansko-hrvaške kulture. Med ohceto smo spoznali vse tamkajšnje svatovske običaje.

Tudi mi smo s »krajom« neveste prispevali nekaj našega, kar je seveda »otrija« stalo vsotico, za katero mu seveda ni bilo žal. Kraja ženina pa je stala nevesto (ki ni pevka) samo dve pesmi. Rada je zapela, pa ga je spet imela.

Tako se je proti nedeljskemu jutru nagnilo veselo svatovanje h koncu in Sienčnikov avtobus nas je varno pripeljal spet v Bilčovs.

Gašperju in Terezi želimo vso srečo, zdravja in zadovoljstva na njuni življenjski poti!

H. W.

REGIONALNA LIGA

SAK ugnal tudi Voitsberg

Lippusch in Pihorner se veselita zadetka

SAK – Voitsberg 4:1 (3:1)

SAK: Preschern, Savić, A. Sadjak, F. Sadjak, Blajs, Wölbl, Sumberac, M. Sadjak, Petschenig, (82. Skof), Pihorner, Lippusch (61. Eberhard)

Goli: 19. M. Sadjak, 24. in 35. Pihorner, 86. Skof.

Nedvomno šteje Voitsberg med najboljša moštva v regionalni ligi sredina. To so Štajerci pokazali tudi v Celovcu, saj se slovenski atleti niso mogli bistveno uveljaviti.

V teku tekme pa so se tokrat predvsem napadalci izkazali kot zelo učinkoviti, saj so svoje

bel Robert Skof, ki je v tekmo prišel namesto Lippuscha. Slovenski atletski klub je torej premagal tisto moštvo, ki je doslej kot edino premagalo SAK. Revanža, katero so igralci SAK napovedali, je uspela.

Dr. Ramšak, trener SAK: »Danes smo imeli toliko več sreče, kolikor smo imeli v Voitsbergu smole. Te tekme so garant za gole, saj smo jih v Voitsbergu videli sedem, danes pa pet. Pohvaliti moram naše napadalce, ki so izkoristili vse možnosti. Ko sem prišel po tekmi v kabino, sem mislil, da smo izgubili. Igralci so bili nad drugim polčasom tako razočarani, ker vedo, da znajo igrati veliko bolje. In to me pomirja. To pomeni, da jim ne gre samo za rezultat, pač pa jim je važna tudi lepa tekma. Na žalost pa to igrišče tukaj ne dopušča lepega nogometa. Dokazali smo že, da smo tudi na tako slabem terenu najboljši, sedaj bi bil že čas, da se tega bremena znebimo. Sicer se igralci ne pritožujejo več, vendar na obrazih jim vidim, kako so nesrečni zaradi teh slabih terenskih okoliščin. Zato se ni čuditi, da se vsakokrat veselimo igrati na tujih igriščih, ker so tam pogoji zelo dobri. Vem, da bi se vsi oddahnili, če bi jim pri treningu lahko rekli, da igramo naslednjo tekmo v celovškem stadionu.«

V nedeljo, 9. 10. 1994, igra SAK ob 10.30 na Zgornjem Avstrijskem proti Donau Linz, proti zadnjemu na lestvici.

PODLIGA VZHOD

Bilčovščani so se z zmago nad Liebenfelsom (3:1) zopet uvrstili na drugo mesto na lestvici. Zaradi rdečih kartonov tokrat ni smela igrati vrsta igralcev, kljub temu pa je moštvo trenerja Sigija Hobla to tekmo odločilo jasno v svoj prid. Trener je moral sam zopet obuti nogometne čevlje in dal tudi prvi gol.

Globašani pa so po zmagi proti ASK prejšnjo nedeljo ponovno podlegli Žitari vasi (0:1), ki je bila do sedaj na zadnjem mestu. Globasnica, ki je upala na obe točki, je na domačem igrišču ostala zopet praznih rok.

1. RAZRED D

Šmihel – Grebinj

1:0

Dobrla vas – Labot 1:0
Frantschach – Železna Kapla 2:5
Sele – Šentandraž 3:1

2. RAZRED E

SAK II – Donau 2:1 (0:1)
Po treh tekmah na domačem igrišču je tudi SAK II uspelo zopet zmagati in osvojiti obe točki. Gostje so v prvem polčasu iz prostega strela povedli na 1:0, medtem ko domačini niso bili v stanju, da bi izbrali možnosti, ki so se jim nudile.

V drugem polčasu pa je sam trener ekipe Miha Kreutz poskrbel za oba zadetka.

Zadnjo tekmo jesenskega prvenstva bo SAK II odigral v nedeljo, ob 10.30 na Žihpoljah proti tamkajšnjemu moštvo.

ŠAH: 1. KOLO V KOROŠKEM PRVENSTVU:

Dva poraza šahistov

CELOVEC. Neuspešen start v novo šahovsko prvenstvo na Koroškem za ekipo Slovenske športne zveze/Carimpex I in SSK »Obir« iz Železne Kaple. Prvo moštvo SŠZ/Carimpex I je v 1. razredu-vzhod podleglo ekipi ESV/SCA Šentvid ob Glini 3:5, edino opravičilo za poraz pa je, da moštvo zaradi zadržanosti Vinka Cudermana in Gorazda Živkoviča ni nastopilo v najmočnejši postavi. Za SŠZ so točkovali Peter Waldhauser (1) ter Silvo Kovač, Arnold Hattenberger, Joži Amrusch in Dunja Lukan (vsi remi), izgubili pa so Rupert Reichmann, Ivko Ferm in Ivan

Lukan. Poraz tudi za drugo slovensko ekipo, SSK »Obir« iz Železne Kaple, v 2. razredu-vzhod: proti Raiffeisen Celovec se je končni rezultat glasil 3,5:4,5. Zmagala sta škojeloški »legionar« Jokovič in Johann Wolte, remizirali pa so Hans-Christian Wolte, Moser in Pasterk.

Bolj uspešna so bila druga moštva obeh klubov v 4. razredu. SŠZ/Posojilnica Celovec II je s 3,5:1,5 ugnala Steindorf in prevzela celo vodstvo na lestvici v skupini B, z istim rezultatom pa je zmagala tudi druga ekipa Obirčanov proti IBS Celovec-vzhod. I. L.

PRAZNIK

Obnovljena banka v Beljaku

Moški zbor SPD »Jepa-Baško jezero« je zapel v pozdrav

V Beljaku so svečano odprli nove prostore Posojilnice-Bank Zila. Vreme je bilo naklonjeno prirediteljem slavlja in zbrala se je velika množica ljudi. Moški pevski zbor SPD »Jepa-Baško jezero« in Podjunski fantje so razveselili poslušalce, pozdravil je goste predsednik nadzornega odbora mag. Marjan Gallob, zgodovino in pomen te

bančne ustanove pa je orisal predsednik upravnega odbora Martin Wiegele. Med drugimi so čestitali tudi podžupanja mesta Beljak Monika Kircher-Kohl, ki je poudarila pomen dvojezičnosti za to regijo, ter predsednik Zveze-Bank v Celovcu Mihi Antonič.

Pa še to: nihče ni odšel lačen ali žejen, poskrbljeno je bilo

Podžupanja v Beljaku Monika Kircher-Kohl

tudi za zabavo in ljudje so trumoma hodili ugibat, koliko drobiža je v velikem kozarcu na pultu ... Tisti, ki je bil s svojo oceno najbližje resnični vsoti, jo je lahko odnesel domov.

Dvojezičen napis tudi v Bilnjovsu

Ker vztrajne zahteve bilčovške EL, naj občina vendar le že postavi dvojezične krajevne napise po vaseh, za kar ni nikarkršnih zakonskih ovir, niso uresničene, si občani pomagajo sami. Poročali smo že, da so v zadnjih mesecih samoiniciativno postavili dvojezične krajevne napise na Moščenici in v Velinji vasi ter kašipota za Želuče in Stranje, od sobote dalje pa dvojezični tabli krasita tudi vas Bilnjovs. Postavila sta ju zakonca Ingrid in Miha Zablatnik, po domače Kumrova. Seveda na svojem zemljišču in na svoje stroške. In to sredi belega dne ob štirih popoldne.

Miha pravi, da tabli ustrezata vsem predpisom, zato ni nikarkršnega razloga, da bi ju morali »popravljalci«. Od občine pa pričakuje, da ju potrdi za uradni in mu povrne stroške. Taka gesta bi bila edinole pravilna v smislu enakopravnega obravnavanja vseh svojih občanov, v smislu evropskega sožitja. (e. d.)